MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP

Važnost europskoga sjećanja za europsku budućnost:

Komunistički zločini 4

KNJIŽICA SAŽETAKA

Mjesto održavanja:

Pravni fakultet, Radićeva 13, dvorana Vijećnica (I kat)

Osijek

3. i 4. prosinca 2026.

UVOD

Međunarodni znanstveni skup „Važnost europskog sjećanja za europsku budućnost: Komunistički zločini 4“ okuplja istraživače koji iz pravne i historiografske perspektive razmatraju nasljeđe komunističkih režima u Europi i izazove suočavanja s tim dijelom europske povijesti.

Suočavanje s komunističkom prošlošću zahtijeva multidisciplinarni pristup koji obuhvaća pravne, povijesne, sociološke i političke dimenzije. Stoga ovaj skup okuplja stručnjake iz područja povijesti, prava, politologije i društvenih znanosti radi produbljivanja analize i rasprave o složenim temama vezanim uz kaznenopravne, historiografske i memorijske aspekte komunističkih zločina. Izlaganja pokrivaju širok spektar tema, od pravnih pitanja revizije političkih osuda i sudske rehabilitacije, preko institucionalnih i pravnih okvira za progon komunističkih zločina, do analize represivnih mehanizama i oblika političke represije u različitim državama i geografskim područjima.

Naslov skupa naglašava dvostruku zadaću: istražiti prošlost na temelju izvora te razmotriti njezino značenje za suvremenu europsku političku i pravnu zajednicu. Naime, sjećanje ne može zamijeniti historiografsko istraživanje, kao što ni pravna kvalifikacija događaja ne obuhvaća njihovo cjelovito povijesno značenje. Način na koji društva prikupljaju, tumače i prezentiraju dokaze o represiji odražava njihovo razumijevanje vladavine prava, dostojanstva žrtava i odgovornosti javnih vlasti. Odnosno, kritičko suočavanje s prošlošću nije samo pitanje komemoracije, već i sastavni dio demokratske kulture, pravne sigurnosti i zaštite temeljnih prava.

Međunarodna dimenzija skupa omogućuje komparativnu analizu iskustava koja su u nacionalnim historiografijama često obrađivana odvojeno. Program obuhvaća različita razdoblja i prostore, od poratne konsolidacije komunističke vlasti do kriza tijekom Hladnog rata i raspada komunističkih poredaka. Prilozi o Poljskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj, Slovačkoj, Čehoslovačkoj, Sovjetskom Savezu te jugoslavenskom prostoru ukazuju na zajedničke obrasce i značajne razlike. Usporedne teme uključuju politički teror, prisilnu kolektivizaciju, kontrolu granica i kažnjavanje pokušaja bijega, gušenje studentskog otpora, položaj vjerskih i manjinskih zajednica te djelovanje političke emigracije i državne sigurnosti tijekom Hladnog rata. Važno je naglasiti da usporedba ne podrazumijeva poistovjećivanje režima niti iskustava žrtava, već služi razumijevanju kako se ideološki modeli, institucije i represivne prakse prenose, prilagođavaju i mijenjaju u različitim nacionalnim i društvenim kontekstima.

Posebna pažnja posvećena je poslijeratnom suočavanju s prošlošću i institucionalnim odgovorima na zločine. Poljska iskustva sa specijaliziranim kaznenim progonima, hrvatski postupci revizije političkih osuda i razvoj sudske prakse europskih sudova otvaraju pitanja dokazivanja, vremenske primjene prava, odgovornosti državnih dužnosnika i granica naknadne pravne korekcije. U tom okviru ističu se temeljna prava koja su posebno zaštićena u demokratskom poretku: pravo na pravično suđenje, pretpostavka nedužnosti, djelotvorna obrana, sloboda izražavanja, sloboda kretanja i zabrana diskriminacije.

Rasprave o komunističkim simbolima pred europskim sudovima pokazuju koliko je u povijesno osjetljivim pitanjima važno razmotriti i zaštitu slobode izražavanja i povijesni kontekst pojedinog slučaja. Demokratski poredak mora istodobno štititi pluralizam izražavanja i ozbiljno uzimati u obzir iskustva društava koja su pretrpjela totalitarnu represiju, pri čemu odgovor na ta pitanja ne može biti unaprijed određen.

Program skupa obuhvaća različita razdoblja i prostore, od poratne konsolidacije komunističke vlasti do kriza tijekom Hladnog rata i raspada komunističkih poredaka.

Značajan dio izlaganja usmjeren je na represiju kao institucionalni i operativni sustav. Analize rada sigurnosnih službi, uključujući jugoslavensku OZNA-u, Službu državne sigurnosti, kao i poljske i čehoslovačke sigurnosne službe, prate načine prikupljanja informacija, oblikovanja optužbi, provođenja istraga i nadzora nad osobama označenima kao politički neprijatelji. Istraživanja poslijeratnih likvidacija i pogubljenja u Užicama, na području Teznog, Cetinske krajine i drugim mjestima pokazuju važnost povezivanja lokalnih slučajeva s lancima zapovijedanja, organizacijskom strukturom i širim političkim ciljevima. Ključno je razlikovati utvrđene činjenice, zaključke izvedene iz izvora i pitanja otvorena za daljnja istraživanja.

Ova istraživanja također naglašavaju nužnost kritičkog pristupa arhivskom gradivu. Službeni dokumenti, iako dragocjeni za razumijevanje organizacije i procedura, nastaju unutar institucija koje su predmet proučavanja te ih treba čitati u kontekstu njihova nastanka, svrhe i ograničenja, uspoređujući ih s drugim izvorima poput sudskih spisa, objavljenih dokumenata, osobnih zapisa, svjedočanstava, materijalnih tragova i relevantne historiografije. Takva metodološka opreznost omogućuje jasnije razlikovanje između onoga što dokument izravno pokazuje i onoga što istraživač iz njega zaključuje.

Pojedini prilozi s ovog međunarodnog znanstvenog skupa bave se ratnim i poratnim nasiljem, likvidacijama, postupanjem prema zarobljenicima, masovnim grobnicama i lokalnim slučajevima. Drugi rekonstruiraju djelovanje sigurnosnih i obavještajnih struktura, politički motivirane istrage, sudske procese te nadzor nad intelektualnom oporbom i emigracijom. U njima se analiziraju institucionalni mehanizmi represije, od stvaranja sigurnosnih aparata i

operativnih akcija do uporabe kaznenog prava radi suzbijanja stvarnih ili pretpostavljenih protivnika režima. Posebna je vrijednost ovih istraživanja u tome što represiju ne promatraju samo kao niz izdvojenih nasilnih događaja, nego ispituju njezinu organizaciju, pravne i administrativne pretpostavke, kontinuitete i promjene kroz različita razdoblja.

U središtu pravno usmjerenih izlaganja nalazi se odnos političke moći i zakonitosti. Analize poslijeratnih sudskih postupaka, kaznenih progona i presuda istražuju ulogu pravosudnih institucija u represiji te pravnu vrijednost njihovih spisa danas. Prilozi o progonu komunističkih zločina u Poljskoj i o zločinima počinjenima tijekom sudačke dužnosti otvaraju pitanja institucionalnih nadležnosti, pravnih temelja i mogućnosti utvrđivanja individualne kaznene odgovornosti za povijesne zločine. Studija slučaja iz Hercegovine i istraživanje politički motiviranih postupaka u Jugoslaviji ističu važnost analize optužnica, presuda, istražnih spisa i okolnosti njihova nastanka, uz svijest da formalna sudska procedura nije nužno jamčila pravično suđenje.

Takva pravna analiza mora poštovati načelo zakonitosti. Naknadna ocjena represivnih praksi ne smije zanemariti vremensku primjenjivost propisa, pravne izvore kažnjivosti ni razliku između tadašnjeg prava i današnjih standarda ljudskih prava. Pitanja rehabilitacije, revizije političkih osuda i kaznenog progona zahtijevaju obrazloženu i individualiziranu procjenu konkretnih povreda i odgovornosti, a ne zamjenu jedne kolektivne presude drugom. Suvremeni standardi pravičnog suđenja mogu poslužiti kao mjerilo za analizu povijesnih postupaka, ali treba razlikovati takvu usporedbu od ocjene njihovih konkretnih pravnih posljedica i povijesnog konteksta. Pravna posljedica poništenja osude treba se razlikovati od šire historiografske evaluacije razdoblja i dionika.

Pravo na obranu, neovisnost i nepristranost suda, pretpostavka nedužnosti, djelotvoran pravni lijek i zabrana pribavljanja priznanja povredom prava obrane nisu samo apstraktni pravni standardi, već pomažu razumjeti kako je represivna vlast postupala prema pojedincima i kako su pravne institucije sudjelovale u oblikovanju ili osporavanju službenih verzija događaja. Važno je razlikovati kaznenu odgovornost pojedinca, institucionalnu i političku odgovornost, kao i pravne posljedice pojedinačnih odluka od njihovog šireg povijesnog značenja. Preciznost pojmova i individualizacija zaključaka nužni su za izbjegavanje neprovjerenih ili preširokih tvrdnji u kritici instrumentalizacije prava.

Skup se bavi i iskustvima koja su u javnim narativima često bila marginalizirana: sudbinama žena žrtava političkog nasilja, pripadnika vjerskih zajednica i svećenstva, zatvorenika, političkih emigranata i njihovih obitelji te osoba koje su pokušavale prijeći državne granice bez odobrenja. Istraživanje granica kao prostora nadzora i nasilja pokazuje kako je sloboda kretanja

mogla biti kriminalizirana, dok su žrtve smrtonosnih pokušaja bijega u službenim spisima često prikazivane kao počinitelji vlastite ugroze. Radovi o židovskoj zajednici, vjerskim objektima i javnom prikazivanju Židova i Izraela u Jugoslaviji dodatno usmjeravaju pozornost na položaj manjina, promjene u službenoj politici i ulogu medija u oblikovanju društvenih predodžbi. Važan dio istraživanja odnosi se i na osobna svjedočanstva, memoare, autobiografije, dnevnike i intervjue. Takvi izvori pružaju uvid u motive i iskustva koja nisu vidljiva u administrativnoj dokumentaciji, ali zahtijevaju kritičko čitanje s obzirom na vrijeme nastanka, naknadna sjećanja, politički kontekst i autorovu poziciju. Usporedba osobnih zapisa s arhivskim dokumentima, sudskim spisima i relevantnom literaturom omogućuje razotkrivanje obrazaca prešućivanja, selektivnog prisjećanja, opravdavanja ili promjena u tumačenju odgovornosti. Takva kritika izvora ne umanjuje njihovu vrijednost, već ih smješta u analitički okvir koji omogućuje istovremeno uvažavanje iskustva pojedinca i ograničenja svakog iskaza.

U europskom kontekstu, rezolucije Europskog parlamenta o europskoj savjesti, totalitarizmu i europskom sjećanju za budućnost Europe svjedoče o nastojanju da se različita iskustva kontinenta uključe u zajednički okvir. Zajedničko sjećanje ne znači nametanje jedinstvenog, pojednostavljenog narativa, već podrazumijeva istraživačku otvorenost, odgovorno postupanje s dokazima, priznanje različitih povijesnih iskustava te dosljednu osudu političkog nasilja i kršenja ljudskih prava. Uloga institucija Europske unije i Vijeća Europe, kao i sudske prakse europskih sudova, važna je u oblikovanju normativnog okvira, no historiografsko istraživanje ostaje nužno za razumijevanje konkretnih konteksta. Pravni standardi i povijesna analiza mogu se međusobno obogatiti, ali se ne mogu svesti jedan na drugi.

Prilozi u ovoj knjižici ne donose konačnu interpretaciju, već predstavljaju skup različitih istraživačkih pristupa, izvora i pitanja. Njihova vrijednost je u povezivanju pravne analize s historiografskim radom kroz pažljivo čitanje normi i sudskih spisa, rekonstrukciju institucija i događaja, kritičko vrednovanje svjedočanstava te razmatranje načina na koji se prošlost prenosi u javnost. Takav interdisciplinarni dijalog omogućuje preciznu i argumentiranu raspravu o komunističkim zločinima, uz uvažavanje složenosti povijesnih okolnosti i razlika među pojedinim slučajevima.

Vjerujemo da će skup potaknuti daljnja istraživanja, međunarodnu razmjenu znanja i odgovorniji javni dijalog. Razumijevanje uspostave i održavanja represivnih sustava važno je za dokumentiranje prošlosti i odavanje počasti žrtvama, ali i za prepoznavanje rizika koncentracije moći, zloupotrebe institucija i slabljenja pravnih jamstava. Europsko sjećanje pritom nije završen projekt, nego trajna obveza istraživanja, kritičkog prosuđivanja i zaštite demokratskih vrijednosti.

Zahvaljujemo svim autoricama, autorima, sudionicama, sudionicima i ustanovama koje su omogućile održavanje skupa te se nadamo da će ova knjižica biti poticaj za daljnji znanstveni rad i doprinos otvorenom, stručnom i odgovornom promišljanju europske prošlosti i njezina značenja za budućnost.

Izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić

Pod pokroviteljstvom Osječko-baranjske županije

PRAVOS

Cold War Studies

Harvard University

PLATFORM OF EUROPEAN MEMORY AND CONSCIENCE

IICCMER

INSTITUTUL DE INVESTIGARE A CRIMELOR COMUNISMULUI ŞI MEMORIA EXILULUI ROMÂNESC

IICCMER

Organizacijski odbor:

- izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić, Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
- izv. prof. dr. sc. Tunjica Petrašević, Pravni fakultet Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska
- Professor Emeritus Evelina Kelbečeva, American University in Bulgaria, Bugarska Professor Mark Kramer, Cold War Studies, Harvard University, SAD
- Dr. Luciana Jinga, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Rumunjska
- Wojciech Bednarski, Platform of European Memory and Conscience, Češka
- Izv. prof. dr. sc. Vladimir Šumanović, Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
- izv. prof. dr. sc. Jelena Kasap, Pravni fakultet Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska
- izv. prof. dr. sc. Višnja Lachner, Pravni fakultet Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Ustanove organizatori skupa:

- Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
- Pravni fakultet Osijek, Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska Cold War Studies, Harvard University, SAD
- Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Rumunjska
- Platform of European Memory and Conscience, Češka Republika

PROGRAM

PROGRAM RADA

Međunarodni znanstveni skup

Važnost europskoga sjećanja za europsku budućnost:

Komunistički zločini 4

Mjesto održavanja:

Pravni fakultet, Radićeva 13, dvorana Vijećnica (I kat)

ČETVRTAK, 3. PROSINCA 2026. (14.00–19.00 sati)

Vrijeme	Izlagači i institucija	Naslov izlaganja / program
14.00–14.30	Organizacijski odbor i podupiratelji skupa: 1. Ivan Radić, gradonačelnik Osijeka 2. Nataša Tramišak, županica Osječko-baranjske županije 3. Prof. dr.sc. Drago Šubarić, rector Sveučilišta Josip Juraj Strossmayer u Osijeku	**Otvaranje skupa i pozdravni govori**
1. SEKCIJA — SOVJETSKI MODEL, HLADNI RAT I REPRESIJA U SREDNJOJ I ISTOČNOJ EUROPI *Vrijeme sekcije: 14.30–15.40 (četiri izlaganja po 15 minuta i 10 minuta rasprave)*		
14.30–14.45	Pozvano predavanje: prof. Mark Kramer (Sveučilište Harvard, SAD)	The Soviet Communist System and Its Impact on the Global Communist Movement
14.45–15.00	Pozvano predavanje: prof. dr. Nadia Boyadjieva, dr.sc. (Sveučilište Harvard / Bugarska akademija znanosti)	Bulgaria, Stalinism and Soviet model in the early Cold War
15.00–15.15	dr. sc. Luciana Jinga (Sveučilište u Bukureštu / IICCMER)	The Crime of Escape: Border Repression and State Violence in Communist Romania
15.15–15.30	dr. phil. Beáta Katrebová Blehová (Institut za narodno pamćenje, Bratislava)	Anti-Communist Political Emigration and Czechoslovak State Security in the Context of the Cold War
15.30–15.40	*Svi sudionici*	**Rasprava na engleskom jeziku**
15.40–15.55	—	**Stanka za kavu**
2. SEKCIJA — EUROPSKI PRAVNI OKVIR, SJEĆANJE I SUDSKA PRAKSA *Vrijeme sekcije: 15.55–17.05 (četiri izlaganja po 15 minuta i 10 minuta rasprave)*		
15.55–16.10	Bogusław Tomasz Czerwiński (IPN, Varšava)	Prosecution of Communist Crimes in Poland: Legal and Institutional Foundations

Vrijeme	Izlagači i institucija	Naslov izlaganja / program
16.10–16.25	dr. Konrad Graczyk (IPN, Varšava)	Judicial crimes as communist crimes in Poland
16.25–16.40	prof. dr. sc. Tunjica Petrašević (Pravni fakultet Osijek) i Veronika Petrašević, univ. mag. iur. (Pravni fakultet HKS, Zagreb)	Komunistički simboli pred europskim sudovima: između zaštite slobode izražavanja i osude totalitarnog nasljeđa
16.40–16.55	prof. dr. sc. Ante Novokmet (Pravni fakultet Osijek) i Daniel Bogović, mag. iur. (Općinski sud u Vinkovcima)	Pravo na pravično suđenje i granice sudske rehabilitacije u predmetu Josipa Astaloša
16.55–17.05	*Svi sudionici*	**Rasprava na engleskom jeziku**
17.05–17.20	—	**Stanka za kavu**
3. SEKCIJA — RATNE I PORATNE LIKVIDACIJE U JUGOSLAVIJI (1941.–1945.) *Vrijeme sekcije: 17.20–18.30 (pet izlaganja po 15 minuta i 10 minuta rasprave)*		
17.20–17.35	prof. dr. sc. Bojan Dimitrijević (Institut za savremenu istoriju, Beograd)	Užice 1941. – prve sustavne likvidacije komunističkih protivnika
17.35–17.50	izv. prof. dr. sc. Wollfy Krašić (Fakultet hrvatskih studija, Zagreb)	„[…] morate biti ponosni, da sam zavredio poginuti za Boga i vjeru“. Zašto su jugoslavenski komunisti pogubili svećenika Martina Bubnja?
17.50–18.05	izv. prof. dr. sc. Vladimir Šumanović (Fakultet hrvatskih studija, Zagreb)	Tezno – masovne likvidacije u svibnju 1945.
18.05–18.20	Barbara Vlahović, mag. publ. med. (Fakultet hrvatskih studija, Zagreb)	Ratni zločini jugoslavenskoga narodnog heroja Rade Bulata
18.20 - 18.35	izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić (Fakultet hrvatskih studija, Zagreb)	Žene – žrtve jugoslavenskih komunista u Drugom svjetskom ratu na području Hrvatske
18.35–18.45	*Svi sudionici*	**Rasprava na engleskom jeziku**
18.45	—	**Završetak prvoga radnog dana**
19.00		**Svečana večera za sudionike skupa**

PETAK, 4. PROSINCA 2026. (9.00–13.30 sati)

Vrijeme	Izlagači i institucija	Naslov izlaganja / program
4. SEKCIJA — OTPOR, REPRESIVNI APARAT I EUROPSKA PERSPEKTIVA KOMUNIZMA *Vrijeme sekcije: 9.00–10.10 (četiri izlaganja po 15 minuta i 10 minuta rasprave)*		
9.00–9.15	Martina Miljak, mag. educ. geogr. et al. (PMF Sveučilišta u Zagrebu)	Operativna akcija „Bednja“ kao primjer mehanizma političke represije u komunističkoj Jugoslaviji
9.15–9.30	Dominik Neferanović, mag. hist. (Sveučilište u Zadru)	Između slobode govora i političkog nadzora: intelektualno i publicističko djelovanje Mirka Vidovića u emigraciji (1965.–1971.)
9.30–9.45	doc. dr. sc. Tomislav Sokol (zastupnik u Europskom parlamentu)	Europski pristup komunističkim režimima i njihovom nasljeđu
9.45–10.00	Lucija Zadro, mag. hist. (Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“)	Presude Okružnog suda u Mostaru pripadnicima protukomunističke gerile u Hercegovini: slučaj Oreč-Bago
10.00–10.10	*Svi sudionici*	**Rasprava na engleskom jeziku**
10.10–10.25	—	**Stanka za kavu**
5. SEKCIJA — MEMOARISTIKA, KULTURA SJEĆANJA I MANJINSKE ZAJEDNICE *Vrijeme sekcije: 10.25–11.35 (četiri izlaganja po 15 minuta i 10 minuta rasprave)*		
10.25–10.40	Barbara Budimir, mag. hist., i Ivan Budimir, mag. hist. (Fakultet hrvatskih studija, Zagreb)	Komunistički zločini u sjećanjima jugoslavenskih komunističkih dužnosnika: memoari i osobna svjedočanstva kao povijesni izvor
10.40–10.55	izv. prof. dr. sc. Josip Dukić (KBF Split) i Ivan Kozlica, mr. sc.	Memorijski i historiografski aspekti dvaju planiranih zločina OZNA-e u Cetinskoj krajini (Markovića jama i Sinj)
10.55–11.10	doc. dr. sc. Danijel Jurković (Fakultet hrvatskih studija, Zagreb)	Položaj židovske zajednice u komunističkoj Jugoslaviji
11.10–11.25	Izv. prof. dr. Sandro Scansi	Odnos prijatelj – neprijatelj na jadranskom prostoru: Nacionalizacija brodovlja i progon dalmatinskih Veneta 1946. godine
11.25–11.35	*Svi sudionici*	**Rasprava na engleskom jeziku**
11.35–11.50	—	**Stanka za kavu**

Vrijeme	Izlagači i institucija	Naslov izlaganja / program
6. SEKCIJA I PROJEKCIJA DOKUMENTARNOG FILMA — OTPOR I TEROR U ISTOČNOJ EUROPI *Vrijeme sekcije i projekcije: 11.50–13.05*		
11.50–12.05	dr. Corina Snitar (Sveučilište u Glasgowu, UK)	Opposition and Repression in Communist Romania: The 1956 Student Movement in Timisoara
12.05–12.15	prof. emer. Evelina Kelbetcheva (American University in Bulgaria) i Biliana Kotsakova (Platform for European Memory and Conscience)	Uvodna riječ i projekcija dokumentarnog filma (39 min): The 1925 Bombing of St. Nedelya Church in Sofia: State- Sponsored Terrorism
12.15 – 12.25	univ. bacc. his. Davor Krnjak univ. bacc. philol. angl., univ. bacc. his. Keti Čović	Otok čija povijest nikada nije napisana: Život na Lastovu pod rukom komunističkih okupatora
12.25–13.05	—	**Projekcija dokumentarnog filma (39 minuta)**
13.05–13.15	*Svi sudionici*	**Rasprava na engleskom jeziku**
13.15–13.40	—	**Završna rasprava, zaključci i zatvaranje znanstvenog skupa**

KOMUNISTIČKI ZLOČINI IV SAŽECI IZLAGANJA

Prof. dr. sc. Nadia Boyadjieva
Davisov centar za ruske i euroazijske studije Sveučilišta Harvard i Institut za balkanske studije Bugarske akademije znanosti

Bugarska, staljinizam i sovjetski model u ranom razdoblju Hladnog rata

Nametanje staljinizma u Bugarskoj imalo je teže ljudske i materijalne posljedice nego u bilo kojoj drugoj zemlji srednjoistočne Europe. Budući da je poljoprivreda zasnovana na malim gospodarstvima oduvijek činila prevladavajući dio bugarskoga gospodarstva (80–85 posto), prisilna kolektivizacija i ubrzana industrijalizacija u staljinističkom razdoblju osobito su teško pogodile zemlju.

U ruralnim područjima 1948. i 1950. godine izbili su sporadični prosvjedi protiv kolektivizacije. Bugarske snage državne sigurnosti (Državna sigurnost, odnosno DS) nemilosrdno su ugušile te nemire i time odvratile stanovništvo od daljnjih pokušaja suprotstavljanja režimu.

Nakon što je premijer Vŭlko Červenkov u studenome 1950. učvrstio vlast preuzimanjem najvišeg položaja u Bugarskoj komunističkoj partiji (Bălgarska komunističeska partija, odnosno BKP), otvoreno protivljenje režimu više nije bilo dopušteno.

Kao čelnik vlade i Komunističke partije, Červenkov je uklonio svoje glavne političke suparnike te oko sebe izgradio kult ličnosti koji ga je uzdizao gotovo do božanskog statusa. Dugi niz godina živio je u Sovjetskom Savezu i bio odan Staljinu. Ta ga je odanost potaknula da sve aspekte bugarskoga političkog i gospodarskog sustava utemelji na sovjetskom modelu. Tijekom Červenkovljeve vladavine nasilna represija i masovni teror u Bugarskoj poprimili su veće razmjere nego u bilo kojoj drugoj zemlji srednjoistočne Europe.

Političku represiju u Bugarskoj pratile su teške gospodarske nedaće. Premda su se poljoprivredna proizvodnja i proizvodnja teške industrije povećale krajem 1940-ih i početkom 1950-ih, životni standard većine stanovništva namjerno se održavao na vrlo niskoj razini. Surovost Červenkovljeva režima navela je sve veći broj bugarskih građana da pokušaju pobjeći u susjedne zemlje, osobito Grčku i Jugoslaviju. Dok je Staljin bio živ, Červenkov, međutim, nije bio izložen pritisku da otkloni te nedostatke.

Naprotiv, dužnosnici u Moskvi podupirali su Červenkovljeve napore da pojačanim mjerama prisile spriječi „ilegalno iseljavanje“. U veljači 1953. bugarska je vlada donijela zakon kojim je bilo propisano zatvaranje članova obitelji svake osobe koja pobjegne iz zemlje.

Sovjetski čelnici podržali su i Červenkovljevu odluku s kraja 1952. da se zauzme za još veći opseg proizvodnje. U tu su svrhu bugarske vlasti pripremale uvođenje viših proizvodnih kvota za radnike koji su proizvodili duhan i drugu poljoprivrednu robu, počevši od sredine 1953. godine.

Staljinova smrt dovela je do ograničenog, ali značajnog ublažavanja političke klime u Bugarskoj, koje je bilo dovoljno da rasprši dio straha što je prevladavao tijekom staljinističkog terora. Unatoč tomu, izgledi za temeljito poboljšanje stanja i dalje su se činili vrlo udaljenima.

Ključne riječi: staljinizam u Bugarskoj; Vŭlko Červenkov; politička represija i državni teror; prisilna kolektivizacija; sovjetski utjecaj

Barbara Budimir, mag. hist.
doktorandica povijesti
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Ivan Budimir, mag. hist.
Hrvatski povijesni muzej

Komunistički zločini u sjećanjima jugoslavenskih komunističkih dužnosnika: memoari i osobna svjedočanstva kao povijesni izvor

Izlaganje analizira memoare, autobiografije, dnevnike, objavljene intervjue i druga osobna svjedočanstva istaknutih sudionika jugoslavenskoga komunističkog pokreta kao povijesne izvore za istraživanje komunističkih zločina i revolucionarnoga nasilja tijekom Drugoga svjetskog rata i u neposrednom poraću. U središtu istraživanja nalaze se zapisi i javni istupi partizanskih zapovjednika i komunističkih dužnosnika koji su u različitim razdobljima iznosili svoja sjećanja na vojne operacije, poratne likvidacije, obračune s političkim protivnicima, postupanje prema ratnim zarobljenicima i druge oblike revolucionarnoga nasilja. Budući da su mnogi autori o istim događajima govorili u različitim razdobljima života, dostupni izvori omogućuju praćenje promjena u njihovu prikazivanju i interpretaciji tijekom više desetljeća. Temeljno istraživačko pitanje odnosi se na utjecaj vremena nastanka izvora i promijenjenoga političkog i društvenog konteksta na oblikovanje osobnih sjećanja. Memoari objavljeni tijekom socijalističke Jugoslavije nastajali su u okviru službenoga narativa o Narodnooslobodilačkoj borbi te pod utjecajem tadašnjih političkih i ideoloških okolnosti. Nasuprot tomu, intervjui, autobiografski zapisi i druga svjedočanstva nastala nakon raspada Jugoslavije u pojedinim slučajevima donose drukčije interpretacije istih događaja, uključujući otvorenije osvrte na pitanja odgovornosti, poratnoga nasilja i političkih represija. Istražit će se u kojoj su mjeri promjene društvenoga i političkog okruženja utjecale na način na koji su sudionici prikazivali vlastitu ulogu, motive, odgovornost i opravdanja za primjenu revolucionarnoga nasilja. Posebna će se pozornost posvetiti usporedbi memoara, autobiografija, intervjua i drugih osobnih svjedočanstava te razlikama u prikazivanju istih događaja. Analizirat će se obrasci prešućivanja, selektivnoga prisjećanja, naknadnoga opravdavanja, relativiziranja i otvorenoga priznavanja pojedinih zločina, kao i promjene u tumačenju osobne i kolektivne odgovornosti

tijekom više desetljeća. Rezultati analize usporedit će se s arhivskim gradivom, objavljenim dokumentima i relevantnom literaturom.

Cilj rada jest kritički vrednovati historiografsku vrijednost memoarske građe i drugih osobnih svjedočanstava kao povijesnih izvora te utvrditi kako su se tijekom više desetljeća mijenjali narativi o komunističkim zločinima i revolucionarnom nasilju pod utjecajem promijenjenih političkih i društvenih okolnosti.

Ključne riječi: memoari, svjedočanstva, Komunistička partija Jugoslavije, ratni zločini, likvidacije, Narodno – oslobodilačka vojska Jugoslavije

Bogusław Tomasz Czerwiński, mag. iur.
Tužitelj Glavne komisije za progon zločinaprotiv poljskog naroda pri Institutu za nacionalno sjećanje

Kazneni progon komunističkih zločina u Poljskoj: pravni i institucionalni temelji

Glavni je cilj izlaganja razmotriti kazneni progon za genocid, zločine protiv čovječnosti i ratne zločine počinjene za vrijeme komunističkog režima te predstaviti instituciju odgovornu za njihovo istraživanje i kazneni progon u Poljskoj – Institut za nacionalno sjećanje – Komisiju za progon zločina protiv poljskog naroda (IPN).
U izlaganju će se razmotriti poljsko zakonodavstvo doneseno nakon pada komunističkog režima, kojim je u okviru poljskog državnog odvjetništva osnovana specijalizirana jedinica za istraživanje zločina koje su počinili dužnosnici bivšeg režima. Na temelju sudskih spisa prikazat će se primjeri najznačajnijih predmeta te izložiti ciljevi i pravni temelji istraga i naknadnih suđenja, kao i njihovi ishodi. Objasnit će se i razlike između istraživanja povijesnih zločina i istraga koje uobičajeno provodi državno odvjetništvo. Naposljetku će se prikazati i drugi aspekti rada tužitelja u ovom području te istaknuti poljska iskustva i postignuća u kaznenom progonu zločina počinjenih pod totalitarnim režimom.

Ključne riječi: komunistički zločini; pravna i institucionalna postignuća Poljske; tužitelji Instituta za nacionalno sjećanje (IPN)

Prof. dr. sc. Bojan Dimitrijević, znanstveni savjetnik
zamjenik direktora Instituta za savremenu istoriju, Beograd, Srbija

Užice 1941. – prve sustavne likvidacije komunističkih protivnika

Članak daje pregled djelovanja komunističkih partizanskih snaga protiv njihovih protivnika nakon ulaska u Užice, grad u zapadnoj Srbiji, u jesen 1941. godine. Područje pod partizanskom vlašću danas je poznato kao takozvana Užička republika. Nakon ulaska partizanskih snaga krajem rujna te godine uspostavljen je sigurnosni aparat koji je progonio osobe označene kao pripadnici „pete kolone" ili „narodni neprijatelji". Uspostavljen je zatvor, a odabrana je i skupina izvršitelja koja je ubijala zatočenike nakon ispitivanja ili bez njega. Cjelokupnom aktivnošću rukovodili su Aleksandar Ranković, organizacijski tajnik Centralnog komiteta KPJ, i tada još slabo poznati Slobodan Penezić Krcun. Od 1944. obojica su obnašala visoke dužnosti u jugoslavenskoj, odnosno srpskoj Ozni i Udbi. Tijekom partizanske vlasti, koja je trajala nešto manje od dva mjeseca, ubijeno je više od 80 osoba, ponajviše neposredno prije povlačenja partizana iz Užica. Komunistički je pokret na taj način uspostavio praksu likvidiranja domaćih protivnika, koja se osobito primjenjivala u završnoj fazi Drugoga svjetskog rata i tijekom prvih tjedana nakon njegova završetka. Članak prikazuje istražne postupke, ispitivanja pojedinaca te strukturu ubijenih protivnika komunista.

Ključne riječi: Užička republika, partizani, likvidacije, „peta kolona"

Izv. prof. dr. sc. Josip Dukić
predstojnik katedre Crkvenepovijesti te utemeljitelj i voditelj Centra za epigrafička, paleografska i povijesno-teološka istraživanja „Don Frane Bulić“

Ivan Kozlica, mr. sc.
umirovljeni časnik Hrvatske vojske

Memorijski i historiografski aspektidvaju planiranih zločina OZN-e u Cetinskoj krajini (Markovića jama i Sinj)

Osnutak Odjela za zaštitu naroda (OZNA) u svibnju 1944. godine označio je početak institucionaliziranog i centraliziranog djelovanja sigurnosno-obavještajnog aparata u službi uspostave nove komunističke vlasti. Ubrzo nakon utemeljenja, operativna tijela OZNA-e provela su niz planiranih akcija usmjerenih na eliminaciju stvarnih i potencijalnih političkih te vojnih protivnika. Ovaj rad fokusira se na dva ključna i planski izvedena zločina OZNA-e na području Cetinske krajine u drugoj polovici 1944. godine – masovni zločin kod Markovića jame (Podi kod Trilja) iz svibnja/lipnja 1944. te represiju i likvidacije nakon ulaska partizanskih snaga u Sinj i okolna mjesta u jesen iste godine.

Rad analizira navedene događaje kroz dvije komplementarne dimenzije: memorijsku i historiografsku.

Memorijski aspekt istražuje procese namjernog potiskivanja i službene tabuizacije ovih zločina u poslijeratnom razdoblju, u kontrastu s obiteljskim sjećanjima te kasnijom transformacijom u javnu kulturu sjećanja. Poseban je naglasak stavljen na postupak ekshumacije i vađenja posmrtnih ostataka žrtava iz Markovića jame, njihov dostojanstveni ukop u zajedničku grobnicu u Dobranjama te uspostavu tradicije redovitih godišnjih komemoracija na Markovića jami početkom lipnja i u Dobranjama, koje se tradicionalno održava svakog Uskrsnog ponedjeljka.

Historiografski aspekt u primarni fokus stavlja desetljećima prisutnu marginalizaciju i izrazito slabu istraženost ovih događaja unutar službene jugoslavenske historiografije do 1990. godine. U radu se prikazuje i vrednuje preokret u istraživanjima nastao nakon demokratskih promjena, pri čemu se ključna pažnja posvećuje pionirskim i detaljnim istraživanjima povjesničara Ivana Kozlice (posebice u radovima Markovića jama i Krvava Cetina), kao i doprinosima drugih

suvremenih autora koji su rasvijetlili arhivsku građu, mehanizme odlučivanja OZNA-e te razmjere i strukturu žrtava.
Usporednom analizom ovih dvaju slučajeva rad ukazuje na kontinuitet i metodologiju represivnog djelovanja OZNA-e u Cetinskoj krajini te proispituje kako se odnosi službene historiografije i kulture sjećanja reflektiraju na suvremeno razumijevanje ratnih i poslijeratnih stradanja u Dalmaciji.

Ključne riječi: OZNA, Cetinska krajina, Markovića jama, Sinj, 1944., ratni zločini, historiografija, kultura sjećanja, kolektivno pamćenje.

Dr. Konrad Graczyk
Zamjenik ravnateljaUreda za povijesna istraživanja
Institut za nacionalnosjećanje (IPN), Varšava, Poljska

Zločini počinjeni u obavljanju sudačke dužnosti kao komunistički zločini u Poljskoj

U ovom se predavanju razmatra pojam „sudačkog zločina" kao posebne vrste komunističkog zločina u Poljskoj. Analiza započinje sažetim prikazom nalaza iz Savezne Republike Njemačke, u kojoj nijedan sudac nije osuđen. Zatim se prikazuju oblici zločina koje su suci počinili tijekom staljinističkog razdoblja i razdoblja ratnog stanja u Poljskoj te se ti zločini razmatraju u okviru pravnog pojma komunističkog zločina. Naposljetku se razmatraju pokušaji utvrđivanja kaznene odgovornosti za takve zločine.

Ključne riječi: komunistički zločini; suci; zločini počinjeni u obavljanju sudačke dužnosti; sudsko ubojstvo

Dr. sc. Luciana Jinga
Izvanredna profesorica na Sveučilištu u Bukureštu
Istraživačica na Institutu za istraživanje komunističkih zločina i sjećanje na rumunjsko izgnanstvo, Bukurešt, Rumunjska

Bijeg kao kazneno djelo: granična represija i državno nasilje u komunističkoj Rumunjskoj

Rumunjskim građanima koji su živjeli pod komunističkom vlašću napuštanje zemlje bez službenog odobrenja predstavljalo je kazneno djelo. Rumunjske su granice postale područja nadzora, prisile, zatvaranja i smrtonosnog nasilja. Osobe koje su pokušavale pobjeći vlasti su nazivale „bjeguncima" ili „prekršiteljima granice" — izrazima kojima se prikrivalo političko značenje njihova postupka i opravdavala represija.

Na temelju zakonodavstva, dokumentacije granične straže, sudskih i tužiteljskih spisa, forenzičke dokumentacije, fotografija i svjedočanstava, u radu se istražuje institucionalni sustav uspostavljen radi sprječavanja i kažnjavanja neovlaštenih prelazaka granice. Prati se uloga granične straže, političke policije, tužitelja, sudskih i forenzičkih stručnjaka, sudova te lokalnih vlasti u postupanju od presretanja osoba i provođenja istrage do njihova zatvaranja ili postupanja u slučajevima smrti.

U radu se iznosi teza da se nasilje na granicama ne može svesti na pojedinačne zlouporabe. Ono je bilo posljedica političkog i pravnog poretka koji je kriminalizirao slobodu kretanja i dopuštao primjenu prisile radi obrane komunističkog režima. Kada bi pokušaj prelaska granice završio smrću, službene istrage uglavnom su bile usmjerene na dokazivanje žrtvine krivnje i potvrđivanje da su državni službenici postupali u skladu s propisima. Tako je u službenim spisima žrtva prikazivana kao glavni krivac za vlastitu smrt. Istraživanje tih slučajeva nužno je kako bi se granična represija uključila u rumunjsko i europsko sjećanje na komunističke zločine.

Ključne riječi: komunistička Rumunjska; granična represija; neovlašteni prelasci granice; državno nasilje; sloboda kretanja; europsko sjećanje

Doc. dr. sc. Danijel Jurković
Odsjek za komunikologiju i Odsjek za povijest
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Položaj židovske zajednice u komunističkoj Jugoslaviji

Izlaganje se bavi statusom židovskih vjerskih objekata u Jugoslaviji nakon Drugoga svjetskog rata. Središnja tema izlaganja jest prenamjena židovske sakralne baštine u objekte posve različite svrhe. Dostupni izvori pokazuju da su vlasti u Jugoslaviji židovske vjerske objekte, prvenstveno sinagoge, drastično preuređivale, a u određenim slučajevima i rušile. U izlaganju će biti navedeni gradovi u Jugoslaviji u kojima je provedena takva prenamjena. Također će biti prikazani Židovi kao narod i Država Izrael kao nacionalna država židovskoga naroda u jugoslavenskome tisku. Pritom će pozornost biti usmjerena na prekid diplomatskih odnosa između Jugoslavije i Izraela 1967. godine, kao i na primjere klasičnih antisemitskih stereotipa prisutnih u vodećim jugoslavenskim novinama. Treći dio izlaganja pokušat će utvrditi sličnosti i razlike u odnosu Jugoslavije i Sovjetskoga Saveza prema svojim građanima židovskoga podrijetla u razdoblju izraženijih političkih kriza.

Ključne riječi: Jugoslavija, Sovjetski Savez, Država Izrael, židovska zajednica, židovski vjerski objekti, tisak, diplomatski odnosi.

Dr. phil. Beáta Katrebová Blehová
Institut za pamćenje naroda (slov. *Ústav pamäti národa*, ÚPN), Bratislava

Antikomunistička politička emigracija i čehoslovačka državna sigurnost u kontekstu Hladnoga rata

Otkako sam se 2018. pridružila Institutu za pamćenje naroda u Bratislavi, bavim se političkom emigracijom i migracijama iz srednje i istočne Europe, osobito iz Slovačke, u širem kontekstu Hladnoga rata. Istražujem i revolucije 1989. godine, antikomunistički otpor te čehoslovačku državnu sigurnost. Znanstvenu sam karijeru započela knjigom o padu komunizma u Čehoslovačkoj, objavljenom na njemačkom jeziku u nakladi LIT Verlag 2006. godine. Uslijedila je knjiga *Annus mirabilis 1989. i Slovačka: od totalitarnog režima do demokracije* (2021.), koja predstavlja jedan od mojih najvažnijih doprinosa proučavanju revolucija 1989. u srednjoj i istočnoj Europi.

Institut za pamćenje naroda specijalizirana je javna ustanova za dokumentiranje, arhivsku djelatnost i znanstveno istraživanje u Slovačkoj. Njegova je glavna zadaća nepristrano vrednovati razdoblje represije od 1939. do 1989., koje obuhvaća razdoblja režima povezanog s nacističkom Njemačkom i komunističkog režima. Institut je osnovan 2002. na temelju Zakona o pamćenju naroda, a s punim je radom započeo 2003. godine. Njegov ključni pokretač bio je Ján Langoš, bivši čehoslovački ministar unutarnjih poslova (1990.–1992.) i dugogodišnji zastupnik u Slovačkom nacionalnom vijeću, koji je bio i prvi predsjednik Upravnog odbora Instituta. U društvenom smislu, Institut predstavlja važan institucionalni oslonac u suočavanju s totalitarnom prošlošću. Pomaže u otkrivanju povijesne istine i utvrđivanju odgovornosti za zločine koje su počinile državne vlasti te služi kao moralno upozorenje i poticaj obrani suvremene demokracije i slobode.

U izlaganju želim predstaviti svoje novije publikacije i istraživačke aktivnosti, osobito one posvećene čehoslovačkoj državnoj sigurnosti i slovačkoj političkoj emigraciji u kontekstu Hladnoga rata. Usredotočit ću se na glavne razloge izrazito neprijateljskog stava čehoslovačkoga komunističkog režima prema poslijeratnoj slovačkoj dijaspori te na ulogu čehoslovačkih obavještajnih službi u djelovanju protiv nje.

Ključne riječi: politička emigracija; Hladni rat; čehoslovačka državna sigurnost; antikomunistički otpor; revolucije 1989.

Dr. sc. Evelina Kelbetcheva
Zaslužna profesorica, Odsjekza povijest i civilizacije
Američko sveučilište u Bugarskoj, Blagoevgrad, Bugarska; suproducentica dokumentarnog filma

Biliana Kotsakova, odvjetnica
Platforma za europsko sjećanje i savjest, članica Upravnog odbora, Bugarska

Projekcija filma: Bombardiranje crkve Svete Nedjelje u Sofiji 1925.: državni terorizam

Na projekciji će biti prikazan 39-minutni dokumentarni film na engleskom jeziku o bombardiranju crkve Svete Nedjelje u Sofiji 1925. godine, koje su organizirali bugarski komunisti uz potporu Kominterne. U napadu, čiji je cilj bio ukloniti bugarsku političku elitu i uspostaviti vlast po boljševičkom uzoru, poginulo je više od 150 ljudi, a više od 500 ih je ranjeno. Dokumentarni film istražuje povijesnu pozadinu, političke motive i posljedice ovoga velikog čina političkog nasilja.

Prof. dr. sc. Mark Kramer
Direktor Projekta za proučavanje Hladnoga rata
Viši istraživač u Davisovu centru za ruske i euroazijske studije
Sveučilište Harvard, Cambridge, Massachusetts, SAD

Sovjetski komunistički sustav i njegov utjecaj na svjetski komunistički pokret

Sve do kasnih 1980-ih komunistički sustav u SSSR-u počivao je na nekoliko temeljnih obilježja:

- neupitnom političkom monopolu Komunističke partije Sovjetskog Saveza (KPSS), nazivu koji je vladajuća stranka sovjetske države službeno prihvatila u listopadu 1952. Stranka se u vrijeme Vladimira Lenjina izvorno nazivala boljševicima, a prije nego što je dobila naziv KPSS preimenovana je nekoliko puta;
- postojanju republičkih komunističkih partija u četrnaest od petnaest saveznih republika koje su nakon 1945. činile SSSR, podređenih KPSS-u. Iznimka je bila Ruska Sovjetska Federativna Socijalistička Republika (RSFSR), koja sve do 1990. nije imala vlastitu republičku komunističku partiju;
- provođenju načela „demokratskog centralizma", prema kojemu su niže razine partijskih i državnih tijela — na republičkoj, regionalnoj, općinskoj, lokalnoj i tvorničkoj razini — bile strogo podređene odlukama najviših tijela;
- središnjoj ulozi marksističko-lenjinističke ideologije u službenom diskursu i praksi svih političkih i društvenih institucija;
- prevlasti KPSS-a i sovjetske vlade nad gospodarskom djelatnošću, bez stvarnog prostora za privatni sektor ili privatno vlasništvo;
- prevlasti KPSS-a i sovjetske vlade nad svim masovnim medijima i izdavačkim kućama; te
- nadzoru KPSS-a nad oružanim snagama, redovnom policijom, tijelima unutarnje sigurnosti i sudskim tijelima na području cijeloga SSSR-a.

Narav tih obilježja mijenjala se tijekom godina, no sve do kasnih 1980-ih ona su bila nedvojbeno prepoznatljiva obilježja sovjetskog sustava.

Sovjetski komunistički sustav postao je modelom za sve ostale komunističke sustave, uključujući i one u državama koje su ubrzo izašle iz sovjetske sfere utjecaja, poput Jugoslavije, Narodne Republike Kine i Albanije. Komunistički sustavi u tim državama bili su prilagođeni, ali su i dalje nedvojbeno bili oblikovani prema sovjetskom uzoru. Usporedba temeljnih sastavnica sovjetskoga komunističkog sustava sa sastavnicama komunističkih sustava drugih država potvrđuje tu tvrdnju.

Ključne riječi: sovjetski komunistički sustav; Komunistička partija Sovjetskog Saveza (KPSS); demokratski centralizam; marksističko-lenjinistička ideologija; sovjetski politički i gospodarski nadzor

Izv. prof. dr. sc. Wollfy Krašić
Odsjek za demografiju i hrvatskoiseljeništvo
Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

„[…] morate biti ponosni, da sam zavredio poginuti za Boga i vjeru“. Zašto su jugoslavenski komunisti pogubili svećenika Martina Bubnja?

Narodnooslobodilački pokret (NOP) pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) u Hrvatskome je primorju do konca Drugoga svjetskog rata uspio privući dio stanovništva u svoje redove, dok je dio ljudi u NOP-u prije svega vidio pokret za uspostavu komunističke vlasti te se odbio poistovjećivati s njime. Među antikomunistički orijentiranim strukturama i pojedincima u Hrvatskome primorju bio je i dio katoličkoga klera te angažirani vjernici laici, koje su komunisti u posljednjim dionicama rata željeli onemogućiti u daljnjem djelovanju. Pri tome su se koristili i ubojstvima, a najistaknutija njihova žrtva iz spomenute skupine protivnika komunizma bio je sušački župnik Martin Bubanj, koji je bez suđenja ubijen i bačen u jamu Bezdan kraj Kostrene koncem travnja 1945.
U ovome istraživanju usporedit će se optužbe iz dijela izvora komunističke provenijencije koje su Bubnja prikazivale kao „slugu okupatora“ i suradnika „domaćih izdajnika“, s dokumentima mjesnih tijela KPJ te obavještajnog sustava NOP-a, kao i raznim izvorima nekomunističkoga podrijetla. Iz potonjih je razvidno da je KPJ likvidirala Bubnja kao svojeg ideološkog i nacionalnog neistomišljenika sa snažnim moralnim autoritetom među dijelom lokalnog pučanstva, kojega je zbog potonjeg doživljavala prjeprekom u uspostavi svoje vlasti na Sušaku, ane čimbenika koji je aktivno djelovao u službi ratnih protivnika jugoslavenskih komunista.

Ključne riječi: Martin Bubanj, Sušak, Komunistička partija Jugoslavije, represija, jama Bezdan

univ. bacc. his. Davor Krnjak
univ. bacc. philol. angl., univ. bacc. his. Keti Čović

Otok čija povijest nikada nije napisana: Život na Lastovu pod rukom komunističkih okupatora

Rad istražuje život na otoku Lastovu pod komunističkom vlašću u drugoj Jugoslaviji, s fokusom na don Nikolu Fantelu, lastovskog svećenika i višeg vojnog kapelana Domobranstva, kojega su partizanske vlasti nakon povratka na rodni otok 1943. godine uhitile, mučile i ubile, a njegovo tijelo s kamenom oko vrata bacile u more. Povijesni pregled – od mletačkog razaranja 999. godine, preko dubrovačkog razdoblja i lastovskih buna, do austrijske i talijanske uprave – pokazuje da je komunistički režim prekinuo kontinuitet razvoja otoka.

Središnji dio rada analizira poslijeratne prilike: Lastovo kao zatvorenu zonu Jugoslavenske narodne armije od kasnih 1940-ih do 1988. godine, ograničenja kretanja i zabranu dolaska stranih posjetitelja, gospodarsku stagnaciju, depopulaciju te iseljavanje u Australiju, Sjevernu i Južnu Ameriku te Europu. Detaljno se rekonstruiraju okolnosti Fantelina ubojstva, pedesetogodišnja šutnja koja je uslijedila te istraga koju je 1990-ih pokrenuo Petar Grgurević. Rad se temelji na literaturi, tisku i arhivskom gradivu (uključujući dokumentaciju CIA-e o vojnim objektima na Lastovu) te na usmenim svjedočanstvima otočana prikupljenima 2026. godine.

Ključne riječi: Lastovo; komunistički režim; don Nikola Fantela; JNA; iseljavanje

Martina Miljak, mag. educ. geogr.; univ. mag. comm.; mag. dem. et croat. emigr.
doktorandica na Doktorskom studiju geografije, Geografski odsjek
Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Operativna akcija „Bednja“ kao primjer mehanizma političke represije u komunističkoj Jugoslaviji

Služba državne sigurnosti Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove Socijalističke Republike Hrvatske je 1984. godine, u okviru operativne akcije kodnoga naziva „Bednja“, provela istragu i sudski postupak nad osobama koje su optužene za „krivično djelo protiv osnova socijalističkog samoupravnog društvenog uređenja i sigurnosti SFRJ udruživanjem radi neprijateljske djelatnosti“ te su osuđene na dugogodišnje zatvorske kazne.

Analizom arhivske građe koja obuhvaća operativnu, istražnu i sudsku dokumentaciju te osobne dosjee optuženih, zatim svjedočanstvima živućih sudionika rekonstruirani su elementi politički motiviranog kaznenog postupka i demonstracije moći sigurnosnog aparata u razdoblju duboke društvene, gospodarske i političke krize u SFRJ.

Sustavna represija jugoslavenskih komunističkih vlasti usmjerena prema hrvatskoj političkoj emigraciji, u okviru OA „Bednja“ povezala je osobe na tzv. privremenom radu u inozemstvu i domovinske Hrvate u narativ o široko rasprostranjenoj i sveprisutnoj opasnosti od „hrvatskog nacionalizma“ i „terorističke djelatnosti neprijateljske emigracije u zemlji“ pri čemu se Služba državne sigurnosti predstavljala kao jedina dovoljno snažna i sposobna za borbu protiv „neprijatelja režima“.

Višegodišnji operativni nadzor, konstruiranje organizacijskih veza među optuženicima, iznuđivanje priznanja, instrumentalizacija medija, pravna kvalifikacija političkih aktivnosti kao terorizma te demonstracija moći sigurnosnog aparata predstavljali su modus operandi SDS-a u borbi protiv „državnih neprijatelja“ te potvrđuju mehanizam političke represije u kojemu je predmetom progona mogao postati bilo tko.

Ključne riječi: Operativna akcija „Bednja“, hrvatska politička emigracija, komunistička Jugoslavija, Služba državne sigurnosti, terorizam

Dominik Neferanović, mag. hist.
doktorand na poslijediplomskomstudiju povijesti
Sveučilište u Zadru

Između slobode govora i političkog nadzora: intelektualno i publicističko djelovanje Mirka Vidovića u emigraciji (1965.–1971.)

Rad istražuje granice slobode izražavanja u socijalističkoj Jugoslaviji na primjeru intelektualnog i publicističkog djelovanja Mirka Vidovića u emigraciji (1965.–1971.). Usporednom analizom njegovih tekstova u *Hrvatskoj reviji* i dokumenata Službe državne sigurnosti razmatraju se kritika jugoslavenskoga političkog sustava, zauzimanje za Mihajla Mihajlova te sigurnosna percepcija javnih istupa i intelektualnih kontakata. Posebna se pozornost posvećuje razlozima pokretanja operativne obrade i odnosu između Vidovićevih javnih stavova i njihova službenog tumačenja. Cilj je rasvijetliti odnos između emigrantske političke kritike i njezine percepcije u jugoslavenskom sigurnosnom sustavu. Kazneni progoni 1971. i 1973. razmatraju se samo kao završni kontekst.

Ključne riječi :Mirko Vidović; Hrvatska revija; Služba državne sigurnosti; Mihajlo Mihajlov

Prof. dr. sc. Ante Novokmet
redoviti profesor na Katedri kaznenopravnih znanosti i prodekan za razvoj i poslovanje Pravnog fakulteta Osijek

Daniel Bogović, mag. iur.
sudac je Općinskog suda uVinkovcima, Kazneni odjel

Pravo na pravično suđenje i granice sudske rehabilitacije u predmetu Josipa Astaloša

U radu se analiziraju pretpostavke i granice revizije političkih osuda polazeći od presude Županijskog suda u Osijeku, br. Kv I-26/2025-15 od 12. veljače 2026., kojom je, u dijelu koji se odnosi na kaznenu odgovornost, poništena osuda Josipa Astaloša iz 1945. godine. Središnje je pitanje pod kojim uvjetima povrede prava na pravično suđenje predstavljaju zlouporabu političke moći koja opravdava poništenje osude na temelju članka 570. Zakona o kaznenom postupku.

Normativnom analizom i kritičkim razmatranjem sudskog obrazloženja ispituju se neovisnost i nepristranost suda, pretpostavka nedužnosti, djelotvornost obrane, pravo na suočenje i dostupnost pravnog sredstva. Posebno se razlikuju pitanja vremenske primjenjivosti Europske konvencije i uporabe njezinih jamstava kao mjerila u suvremenom revizijskom postupku. Načelo zakonitosti razmatra se i u odnosu na međunarodnopravne izvore kažnjivosti.

Težište je na odnosu utvrđenih procesnih povreda prema zakonskim razlozima za odbijanje revizije iz članka 570.d stavka 3. Zakona o kaznenom postupku, uključujući ocjenu priznanja pribavljenog kršenjem prava obrane. Rad zastupa tezu da sudska rehabilitacija zahtijeva individualizirano utvrđivanje postojanja političke zlouporabe i obrazloženu primjenu zakonskih ograničenja revizije. Razlikujući pravne učinke poništenja osude od historiografskog vrednovanja prošlosti, rad razmatra mogućnosti i granice kaznenog pravosuđa u suočavanju s nasljeđem komunističke represije.

Ključne riječi: revizija; rehabilitacija; zakonitost; obrana; nepristranost

Prof. dr. sc. Tunjica Petrašević
Pravni fakultet Osijek, SveučilišteJ. J. Strossmayera u Osijeku

Veronika Petrašević, univ. mag. iur
Pravni fakultet Hrvatskog katoličkogsveučilišta, Zagreb

Komunistički simboli pred europskim sudovima: između zaštite slobode izražavanja i osude totalitarnog nasljeđa

Nakon pada Berlinskog zida i sloma totalitarnih režima u Srednjoj i Istočnoj Europi započeo je dugotrajan proces suočavanja s prošlošću te institucionalizacije sjećanja na žrtve komunizma i totalitarnih režima. Politička tijela, među njima Vijeće Europe i Europski parlament, u više su rezolucija, jasno osudili zločine komunističkih režima. Međutim, prenošenje tih osuda u pravne poretke država članica otvorilo je niz složenih pravnih pitanja. Autori u radu analiziraju kako su pravo na povijesnu istinu i osuda komunističkih zločina definirani kroz sudsku praksu dvaju europskih sudova: Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP) i Suda Europske unije dalje: (Sud EU).

Središte analize predstavlja pravni status komunističkih simbola (srp i čekić te crvena zvijezda) u situacijama u kojima zakonske zabrane dolaze u sukob s temeljnim ljudskim pravima. Kroz rad se uspoređuju ključni predmeti ESLJP-a, ponajprije predmet *Vajnai protiv Mađarske*, u kojima se ESLJP morao očitovati o granicama slobode izražavanja (članak 10. Konvencije) u društvima s traumatskim iskustvom komunizma. Uz to, razmatra se praksa Suda EU, predmet *Couture Tech*, u kojem se pitanje totalitarnih simbola promatra kroz prizmu javnog poretka, morala i prava intelektualnog vlasništva u području unutrašnjeg tržišta.

Autori istražuju postoji li u europskoj sudskoj praksi ujednačen standard ili pak razlika u tretiranju nacističkih i komunističkih simbola, osobito u svjetlu doktrine zlouporabe prava (članak 17. Konvencije). Cilj rada je pokazati kako europski sudovi uravnotežuju univerzalnu zaštitu ljudskih prava s uvažavanjem partikularnih povijesnih trauma i identiteta država koje su bile žrtve komunističkih režima.

Ključne riječi: Europski sud za ljudska prava, komunistički zločini, kultura sjećanja, Sud Europske unije, sloboda izražavanja, totalitarni simboli

Izv. prof. dr. sc. Sandro Scansi
Odsjek za filozofiju i kulturologiju
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Odnos prijatelj – neprijatelj na jadranskom prostoru: Nacionalizacija brodovlja i progon dalmatinskih Veneta 1946. godine

Ovaj rad analizira poslijeratnu represiju i nacionalizaciju privatnog brodovlja u Dalmaciji 1946. godine na temelju neobjavljenih memoara Petra Scansija. Kroz teorijsku prizmu Carla Schmitta i njegove distinkcije prijatelj – neprijatelj, rad prati kako su raspad Mletačke Republike, a potom i Austro-Ugarske Monarhije, radikalno redefinirali politički prostor istočnog Jadrana. Na primjeru obitelji koja je generacijama bila vezana uz pomorstvo i venetski kulturni krug, pokazuje se paradoksalna pozicija lokalnog stanovništva koje se našlo na udaru dvaju totalitarizama. Unatoč gotovo nadrealnom sudjelovanju u Narodnooslobodilačkoj borbi, protagonist memoara postaje meta nove komunističke vlasti. Izlaganje razotkriva kako je nacionalizacija brodovlja 1946. godine, premda pravno oblikovana kao „objektivna“ ekonomska mjera, u praksi služila kao instrument ciljanog političkog i identitetskog razvlaštenja venetske populacije, kako one talijanizirane, tako i one kroatizirane.

Ključne riječi: dalmatinski Veneti, nacionalizacija brodovlja, poslijeratna represija, distinkcija prijatelj–neprijatelj, istočni Jadran

Dr. sc. Corina Snitar
Predavačica studija srednje i istočne Europe
Fakultet društvenih i političkih znanosti
Sveučilište u Glasgowu, Ujedinjena Kraljevina

Oporba i represija u komunističkoj Rumunjskoj: studentski pokret u Temišvaru 1956. godine

Dana 30. listopada 1956. u 14.15 sati u seminaru Sveučilišta u Temišvaru održan je prosvjedni skup koji su organizirali studenti Fakulteta strojarstva. Sudionici su željeli doznati što se u tom trenutku doista događa u Budimpešti jer se službena verzija događaja znatno razlikovala od onoga što su slušali na Radiju Slobodna Europa i BBC-ju te doznali od kolega čiji su rođaci živjeli s druge strane granice. Kako je skup odmicao, studenti su uočili da govornici nisu bili prekinuti, a kamoli uhićeni, pa je ozračje postajalo sve napetije. Uz konkretne pritužbe — poput preopterećenih nastavnih programa predmetima marksizma i ruskoga jezika, visokih cijena u studentskoj menzi i nedostatka stipendija — studenti su iznosili i šire primjedbe, primjerice na nerealne radne norme i visoke kvote koje su seljaci morali isporučivati državi.
Nažalost, „oaza slobode", kako ju je nazvao jedan od organizatora, potrajala je tek nekoliko sati. U izlaganju će se razmotriti represivne mjere koje su vlasti poduzele protiv sudionika te njihov put od zatvora u Gherli do radnog logora na Velikom otoku Brăile. Bit će riječi i o sudbini studenata nakon njihova puštanja na slobodu te o tome kako su se, u intervjuima koje sam s njima vodila šezdeset godina poslije, prisjećali tih događaja.

Ključne riječi: Rumunjska; komunizam; oporba; represija; pobuna

Doc. dr. sc. Tomislav Sokol
zastupnik u Europskom parlamentu

Europski pristup komunističkim režimima i njihovom nasljeđu

Totalitarni režimi imali su golem utjecaj na živote Europljana tijekom 20. stoljeća. Njihova je vladavina ostavila trajne posljedice u obliku gospodarske devastacije, gubitka ljudskih života i dugoročnih društvenih posljedica u mnogim europskim državama. Međutim, iako je nasljeđe nacizma i komunizma kao razorno prepoznato u državama zapadne Europe, to nije slučaj u pojedinim državama istočne Europe, gdje javna rasprava o toj temi i dalje izaziva društvene podjele i polarizaciju.

Cilj je izlaganja staviti ovo kontroverzno pitanje u kontekst djelovanja institucija Europske unije. U tom će se smislu analizirati dvije važne rezolucije Europskog parlamenta: Rezolucija Europskog parlamenta od 2. travnja 2009. o europskoj savjesti i totalitarizmu te Rezolucija Europskog parlamenta od 19. rujna 2019. o važnosti europskog sjećanja za budućnost Europe. Na temelju toga predstavit će se prijedlozi o tome što se iz zajedničkog europskog pristupa ovoj temi može naučiti.

Ključne riječi: Europa, komunizam, režim

Izv. prof. dr. sc. Vladimir Šumanović
Odsjek za povijest, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Tezno – masovne likvidacije u svibnju 1945.

U svibnju i lipnju 1945. komunistički režim u Jugoslaviji organizirao je masovne likvidacije vojnika i civila koji su zarobljeni krajem Drugoga svjetskog rata. Žrtve tih likvidacija bili su politički protivnici Komunističke partije Jugoslavije. Većina masovnih likvidacija provedena je na području Slovenije. Jedno od prvih pronađenih lokaliteta u Sloveniji je masovna grobnica na području nekadašnjeg protutenkovskog rova kod Teznog u blizini Maribora. U Teznom je pronađeno 1179 posmrtnih ostataka nasilno smaknutih osoba. Iz dokumenata Jugoslavenske armije moguće je utvrditi nazive postrojbi koje su sudjelovale u masovnim likvidacijama u Teznom, kao i nacionalnu pripadnost žrtava. Također, iz tih dokumenata uočljivo je vremensko razdoblje trajanja likvidacija. Uz objavljene jugoslavenske dokumente, u rekonstrukciji masovnih likvidacija u Teznom konzultirana je relevantna historiografska literatura, kao i svjedočanstva preživjelih sudionika događaja. U pitanju su historiografska djela iz razdoblja Jugoslavije, kao i suvremena istraživanja hrvatskih, slovenskih i srpskih povjesničara.Navedeni izvori pokazuju da su masovne likvidacije provele 6. i 15. brigada iz 17. istočno-bosanske divizije u razdoblju od 19. do 27. svibnja 1945. i da su žrtve tih likvidacija uglavnom bili Hrvati i Srbi. Uz pripadnike tih postrojbi u likvidacijama je sudjelovao i stanovit broj amnestiranih zarobljenika.

Ključne riječi: Tezno, masovne likvidacije, Komunistička partija Jugoslavije, 17. istočno-bosanska divizija Jugoslavenske armije, svibanj 1945.

Barbara Vlahović, mag. publ. med.
doktorandica povijesti
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Ratni zločini jugoslavenskoga narodnog heroja Rade Bulata

Rade Bulat partizanski je prvoborac i narodni heroj koji je svoj ratni put započeo u ljeto 1941. godine kao sekretar Komiteta KPH za Vrginmost i politički komesar partizanskog odreda Perna, a kraj rata dočekao je u činu potpukovnika na mjestu načelnika štaba 10. „zagrebačkog" korpusa. Uz Radu Bulata veže se nekoliko ratnih zločina nad zarobljenicima, a najpoznatiji su oni u Španovici i Krašiću. Zabilježene su likvidacije i u Čazmi, Trgovišću te na širem području sjeverozapadne Hrvatske. Za navedene pogubljene zarobljenike Bulat snosi zapovjednu odgovornost budući da je ili izravno zapovijedao postrojbama koje su odgovorne za zločine ili je bio jedan od najviših dužnosnika u tom trenutku na tom području. No, za strijeljanja zarobljenih talijanskih vojnika u svibnju 1942. na području Ervenika Bulat snosi direktnu odgovornost. Rade Bulat, tada u svojstvu oficira Glavnog štaba Hrvatske, odluku o strijeljanju zarobljenih talijanskih vojnika donosi osobno i bez znanja njemu nadređenih dužnosnika.

Ključne riječi: Rade Bulat, Narodno-oslobodilačka vojska Jugoslavije, ratni zločin, Ervenik, Krašić, Španovica

Izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić
Odsjek za povijest, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

Žene – žrtve jugoslavenskih komunista u Drugom svjetskom ratu na području Hrvatske

Komunistička partija Jugoslavije je u Drugom svjetskom ratu organizirala masovne i pojedinačne likvidacije svojih političkih protivnika. Žrtve jugoslavenskih komunista moguće je definirati po nacionalnoj, vjerskoj i političkoj pripadnosti, kao i po spolu. U dosadašnjim istraživanjima uglavnom je zanemareno da su velik broj žrtava jugoslavenskih komunista u Drugom svjetskom ratu bile žene. Pod pojmom "žrtve" u kontekstu ovoga izlaganja podrazumijevaju se osobe ženskoga spola koje su jugoslavenski komunisti fizički likvidirali. Te su likvidacije izvođene pojedinačno i skupno na različitim područjima današnje Republike Hrvatske. Cilj izlaganja je na osnovi dostupnih izvora poimenično navesti žene koje su likvidirali jugoslavenski komunisti.

Ključne riječi: žene, Drugi svjetski rat, ratni zločin, žrtve, likvidacije, Komunistička partija Jugoslavije.

Lucija Zadro, mag. hist.
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“

Presude Okružnog suda u Mostaru pripadnicima protukomunističke gerile u Hercegovini: slučaj Oreč-Bago

Završetkom Drugog svjetskog rata na prostoru Hercegovine nije nastupilo razdoblje obnove i stabilnosti, nego je započeo dugotrajan oružani otpor protiv novouspostavljenog komunističkog režima. Taj se otpor ponajprije očitovao kroz djelovanje gerilskih skupina, poznatih pod nazivima „križari“ i „škripari“, koje su egzistirale u razdoblju od 1945. do 1951. godine. Ovaj se fenomen može promatrati u kontekstu obrambenog odgovora stanovništva na masovne poratne likvidacijei opću represiju koja je obilježila prve godine komunističke vlasti na području Hercegovine. Osim izravnih fizičkih obračuna na terenu, represija prema stvarnim ili pretpostavljenim protivnicima komunističkoga poretka provodila se i kroz jugoslavenski pravosudni sustav. Međutim, sudski postupci najčešće su bili tek formalnost kojom se nastojalo prikazati zakonitost unaprijed određenih kazni.

U izlaganju se kao svojevrsna studija slučaja analizira sudski postupak protiv Mate Oreča i njegove sestre Matije te braće Petra i Vinka Bage, svih podrijetlom s područja Posušja. Mate Oreč i Petar Bago optuženi su za djelovanje u naoružanim odmetničkim skupinama, između ostalog i za sudjelovanje u pljačkama i prepadima koje je provodila skupina Stjepana Sičaje Gegana smještena na Vranu. Maloljetni Vinko Bago i Matija Oreč optuženi su za održavanje veza i pomaganje škriparima donošenjem hrane, odjeće i ostalih potrepština. Na primjeru ovoga manje poznatog slučaja može se rekonstruirati represivna politika komunističkih vlasti te analizirati rigoroznost i beskompromisnost državnog obračuna s političkim neistomišljenicima. Treba napomenuti da nisu kažnjavani samo izravni sudionici oružanog otpora, nego i članovi njihovih obitelji te pomagači, s ciljem zastrašivanja i pacifikacije lokalnog stanovništva. Takva je praksa istodobno produbljivala animozitet stanovništva prema komunističkom režimu i pridonosila stvaranju novih oblika otpora.

Iako je dio pripadnika križarskih skupina bio vođen i političkim ciljevima, njihovo je djelovanje uvelike proizlazilo iz potrebe za preživljavanjem u uvjetima egzistencijalne ugroženosti.

Pritom su ponekad i sami činili kaznena djela, što ipak nije moglo biti opravdanje za šire represivne mjere i razmjere kažnjavanja koje su provodile komunističke vlasti. Preživjeli gerilski borci izvođeni su pred sudove pod teškim političkim kvalifikacijama, a izricane kazne kretale su se od smrtnih presuda strijeljanjem ili vješanjem do dugogodišnjih zatvorskih kazni s prisilnim radom, uz gubitak političkih i građanskih prava te konfiskaciju imovine. U tom se kontekstu sudske presude promatraju kao vrijedni povijesni izvori koji svjedoče o instrumentalizaciji pravosuđa u svrhu eliminacije političkih neistomišljenika i učvršćivanja komunističke vlasti. Uvid u ovaj konkretni slučaj omogućuje cjelovitije sagledavanje načina slamanja protukomunističkog otpora u Hercegovini u poslijeratnom razdoblju.

Ključne riječi: Hercegovina; protukomunistička gerila; škripari; politički proces; represija

KOMUNISTIČKI ZLOČINI IV BIOGRAFIJE SUDIONIKA

Daniel Bogović, mag. iur.

Daniel Bogović, sudac je Općinskog suda u Vinkovcima, Kazneni odjel.
Diplomirao je 2012. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, nakon čega je tri godine obavljao poslove odvjetničkog vježbenika. Nakon toga obavljao je pravne poslove u Središnjoj službi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Odjelu za gospodarenje nekretninama, gdje je kraće vrijeme bio v.d. načelnika Odjela. Od 2021. godine je na Županijskom sudu u Osijeku obavljao poslove sudskog savjetnika do višeg sudskog savjetnika – specijalista na Kaznenom odjelu, Odjelu za predmete iz članka 21. Zakona o USKOK-u i Odjelu za predmete ratnih zločina.

Prof. dr. sc. Nadia Boyadjieva

Prof. dr. Nadia Boyadjieva stekla je magisterij iz povijesti na Sveučilištu u Sofiji i magisterij iz prava na Novom bugarskom sveučilištu, a 1999. doktorirala je na Povijesnom fakultetu Sveučilišta u Sofiji disertacijom o politici Sjedinjenih Američkih Država prema sukobu u Bosni i Hercegovini. Od 2000. predaje na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Plovdivu, kao i na drugim bugarskim sveučilištima. Godine 2013. izabrana je u zvanje redovite profesorice međunarodnog prava i međunarodnih odnosa, a 2016. imenovana je redovitom profesoricom na Institutu za balkanske studije pri Bugarskoj akademiji znanosti. Godine 2017. stekla je stupanj doktorice znanosti iz područja međunarodnog prava i međunarodnih odnosa obranivši disertaciju o međunarodnim odnosima tijekom Hladnoga rata.
Od 2010. dugogodišnja je gostujuća istraživačica pri Davisovu centru za ruske i euroazijske studije Sveučilišta Harvard.
Bila je stipendistica i gostujuća profesorica u više uglednih institucija i programa: u okviru NATO-a/Euroatlantskog partnerskog vijeća (EAPC) od 2001. do 2003.; kao stipendistica Instituta John F. Kennedy na Slobodnom sveučilištu u Berlinu (2003.); Instituta Raoula Wallenberga za ljudska prava i humanitarno pravo pri Sveučilištu u Lundu u Švedskoj (2004.); kao viša gostujuća istraživačica programa Fulbright u Centru za studije Hladnoga rata Sveučilišta Harvard (2005.–2006.); u Programu za sigurnost Crnoga mora na Kennedyjevoj školi Sveučilišta Harvard (2010.); u programu naprednih studija nenasilnih sukoba Fletcherove škole Sveučilišta Tufts i Međunarodnog centra za nenasilne sukobe u Washingtonu (2011.); u Arhivu Otvorenoga društva u Budimpešti (2002. i 2005.–2007.) te na Sveučilištu Mikolaja

Kopernika u Toruńu u Poljskoj (2001.). Istraživala je u arhivima u Bugarskoj, Rusiji, Sjedinjenim Američkim Državama, Mađarskoj, Ukrajini, Austriji, Srbiji i drugim zemljama. Njezina istraživanja i publikacije obuhvaćaju međunarodne odnose, međunarodno pravo i diplomaciju; Hladni rat; vanjsku politiku SSSR-a i Sjedinjenih Američkih Država na Balkanu; demokratizaciju i izgradnju države u istočnoj Europi nakon Drugoga svjetskog rata; odnose SAD-a i NATO-a s Rusijom; rusku vanjsku politiku i sigurnosnu strategiju na Balkanu; razvoj međunarodnih sigurnosnih sustava u suvremenom razdoblju; režime zaštite ljudskih prava i pitanja manjina na Balkanu; sigurnost crnomorske regije, mirovne operacije te druga sigurnosna i srodna pitanja.

Barbara Budimir, mag. hist.

Barbara Budimir rođena je 1996. godine u Rijeci. Godine 2020. diplomirala je flautu na Muzičkoj akademiji Zagreb. Na četvrtoj godini studija flaute, 2018. godine, upisala je paralelni studij povijesti na Fakultetu hrvatskih studija u Zagrebu. Preddiplomski studij povijesti završila je 2021. godine, a diplomirala je povijest 2023. godine. Doktorandica je doktorskog studija povijesti na Fakultetu hrvatskih studija. Bavi se istraživanjem ratnih i poslijeratnih komunističkih zločina nad hrvatskim narodom. Diplomski rad napisala je na temu Partizanskog ratnog zločina u Španovici.

Ivan Budimir, mag. hist.

Ivan Budimir rođen je u Varaždinu 1999. godine, a u Korenici je završio osnovnu i srednju školu. Studij jednopredmetne povijesti upisao je 2018. godine na Fakultetu hrvatskih studija. Diplomirao je 2023. godine na temu ratne biografije Maksimiljana Maksa Baće. Dobitnik je Dekanove nagrade za najboljeg studenta diplomskog studija. Iste, 2023. godine, upisao je doktorski studij povijesti na Fakultetu hrvatskih studija. Znanstveni interes mu je vezan uz hrvatsku nacionalnu povijest, s posebnim naglaskom na 20.stoljeće. Godine 2026. stekao je zvanje arhivista. Zaposlen je kao kustos u Hrvatskom povijesnom muzeju.

Bogusław Tomasz Czerwiński, mag. iur

Bogusław Tomasz Czerwiński holds a Master's degree in Law. He is a prosecutor with the Institute of National Remembrance's Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation in Warsaw. He has been involved in conducting some of the most significant investigations into crimes committed by communist perpetrators, including cases related to martial law, the Wujek Coal Mine massacre, the murder of Father Jerzy Popiełuszko, and the killings of Polish citizens attempting to cross the Iron Curtain border. He has also coordinated investigations into crimes committed in German Nazi concentration camps. He is the author of scholarly and popular science publications on crimes committed under the Nazi and communist regimes in Poland.

Prof. dr. sc. Bojan Dimitrijević, znanstveni savjetnik

Bojan B. Dimitrijević (Beograd, 1968.) znanstveni je savjetnik i zamjenik ravnatelja Instituta za suvremenu povijest u Beogradu. Diplomirao je 1994. i magistrirao 1997. na Sveučilištu u Beogradu. Godine 1996. magistrirao je i na Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti. Doktorsku disertaciju *Jugoslavenska narodna armija 1945.–1954.* obranio je 2004. na Sveučilištu u Novom Sadu. Godine 2001. bio je pozvani suradnik Instituta za napredne studije u Sofiji. Godine 2006. završio je visoki program reforme sigurnosnog sustava na Sveučilištu u Bradfordu.
Od 1997. zaposlen je u Institutu za suvremenu povijest. Dosad je objavio više od 100 autorskih i koautorskih monografija i drugih izdanja te više od 140 znanstvenih članaka u Srbiji, Hrvatskoj, Sloveniji, Njemačkoj, Ujedinjenoj Kraljevini, Italiji, Sjedinjenim Američkim Državama, Francuskoj, Poljskoj i Rumunjskoj.

Izv. prof. dr. sc. Josip Dukić

Nakon završenog filozofsko-teološkog studija u Splitu 1992., postigao je doktorat iz crkvene povijesti u Rimu 2004. na Fakultetu crkvene povijesti i kulturnih dobara Crkve na Sveučilištu Gregorijana. U Rimu je 2004. završio i Vatikansku školu za paleografiju, diplomatiku i

arhivistiku. Nakon povratka u Hrvatsku, preuzeo je službu knjižničara u Nadbiskupskome sjemeništu u Splitu, u knjižnici Ivana Paštrića, najstarijoj javnoj knjižnici u Južnoj Hrvatskoj. Od ak. god. 2005./2006. predaje crkvenu povijest na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Na istom učilištu izabran je 2006. u suradničko zvanje asistenta, 2010. u suradničko zvanje višeg asistenta, 2012. u znanstveno-nastavno zvanje docenta, a 27. listopada 2017. u znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora. Predstojnik je katedre Crkvene povijesti te utemeljitelj i voditelj Centra za epigrafička, paleografska i povijesno-teološka istraživanja „Don Frane Bulić". Sudjelovao je 2021. u osnivanju Centra za hrvatske, mletačke i osmanske studije Sveučilišta u Splitu. Bio je prodekan za znanost na Katoličkom bogoslovnom fakultetu od 2019. do 2022. godine.

Autor je 40 znanstvenih članaka, 8 polularno-znanstvenih i 10 znanstvenih knjiga, od kojih se izdvajaju dvije: *Dugopoljski žrtvoslov (1941.-1948.)*, Dugopolje, 2011. (suautorica Blanka Matković); *Opsada sinjskog Grada - Assedio della Piazza di Sinj* (hrvatski i talijanski jezik), Split - Sinj, 9. VIII. 2015. (suautor Marko Rimac); *Nije sve tako crno. Razgovori, feljtoni i polemike*, Košute, 2016.; *Ustaše. Hrvatski revolucionari u Italiji (1931.-1941.). Dokumenti*, 1 / *Gli Ustascia. Rivoluzionari Croati in Italia (1931-1941). Documenti 1*, Split / Spalato, Centar "Don Frane Bulić", 2022. (suautorica Alma Tea Rugelj).

Član je Viteškog alkarskog društva Sinj te osnivač i voditelj udruge Kulturno društvo Trilj.

Dr. sc. Konrad Graczyk

Konrad Graczyk (rođen 1991.) profesor je prava i uprave na Sveučilištu u Šleskoj u Katowicama te zamjenik ravnatelja Ureda za povijesna istraživanja Instituta za nacionalno sjećanje u Varšavi. U znanstvenom se radu bavi pravom i pravosuđem Trećega Reicha te njemačkom okupacijom Poljske. Trenutačno istražuje policijske sudove skraćenog postupka na okupiranom poljskom području tijekom Drugoga svjetskog rata.

Autor je knjiga Ein anderes Gericht in Oberschlesien. Sondergericht Kattowitz 1939–1945 [Drukčiji sud u Gornjoj Šleskoj: Posebni sud u Katowicama 1939.–1945.], Tübingen, 2021.; Sprawa Ignacego Kaczmarka. Studium przypadku niemieckiego zabójstwa sądowego z 1944 r. oraz rozliczeń z okupacją niemiecką [Slučaj Ignacyja Kaczmareka: studija njemačkoga sudskog ubojstva iz 1944. i suočavanja s njemačkom okupacijom], Varšava, 2022.; te Niemieckie sądy specjalne w Generalnym Gubernatorstwie [Njemački posebni sudovi u Generalnom gubernatorstvu], Varšava, 2025.

Objavio je i brojne znanstvene članke, među kojima su: „Sondergerichte in den besetzten polnischen Gebieten im Jahr 1939. Eine rechtsgeschichtliche Analyse“ [„Posebni sudovi na okupiranom poljskom području 1939.: pravnopovijesna analiza“], *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, sv. 138, 2021.; „Uwarunkowania prawne procesu księdza Jana Machy przed Wyższym Sądem Krajowym w Katowicach w 1942 r.“ [„Pravni okvir suđenja svećeniku Janu Machi pred Višim zemaljskim sudom u Katowicama 1942. godine“], *Pamięć i Sprawiedliwość*, br. 1, 2021.; „Pierwszy Sondergericht na ziemiach polskich. Z działalności Sądu Specjalnego w Częstochowie (Sondergericht Częstochau) (1939–1945)“ [„Prvi posebni sud na poljskom tlu: djelovanje Posebnoga suda u Częstochowi (Sondergericht Częstochau), 1939.–1945.“], *Czasopismo Prawno-Historyczne*, sv. LXXIV, br. 2, 2022.; „A German Judicial Murder in 1944: The Case of Ignacy Kaczmarek“, u: S. Horonziak i M. Kaim (ur.), *Mnemonic Governance: Politics of History, Transitional Justice and the Law*, *Geschichte – Erinnerung – Politik. Studies in History, Memory and Politics*, sv. 48, Berlin, 2023.; te „In the Shadow of Auschwitz … Jews before Special Courts of the ‘Third Reich’ 1933–1945“, *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung*, sv. 140, 2023.

Dr. sc. Luciana Jinga

Od listopada 2007. stalno je zaposlena kao istraživačica u Institutu za istraživanje komunističkih zločina i sjećanje na rumunjsko iseljeništvo u Bukureštu, gdje je obnašala i rukovodeće dužnosti, među ostalim dužnost voditeljice istraživačkog odjela i izvršne direktorice. Doktorirala je povijest 2011. na Sveučilištu u Angersu u Francuskoj. U doktorskom istraživanju bavila se ženama u Rumunjskoj komunističkoj partiji u razdoblju od 1944. do 1989. Od 2011. uređivala je nekoliko brojeva godišnjaka Instituta za istraživanje komunističkih zločina i sjećanje na rumunjsko iseljeništvo, a 2015. pridružila se uredništvu znanstvenog časopisa *History of Communism in Europe*.

Luciana Jinga izvanredna je profesorica na Sveučilištu u Bukureštu te blisko surađuje s više nevladinih organizacija koje rade s bivšim korisnicima sustava skrbi za djecu u komunističkoj Rumunjskoj. Trenutačno istražuje teme humanitarne pomoći, rodnih studija, migracija, povijesti invaliditeta i povijesti medicine.

Doc. dr. sc. Danijel Jurković

Doc. dr. sc. Danijel Jurković rođen je 22. studenoga 1990. godine. Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje završio je u Velikoj Gorici, gdje je pohađao Osnovnu školu Jurja Habdelića i Gimnaziju Velika Gorica.

Godine 2009. upisao je prijediplomski sveučilišni studij povijesti i komunikologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, koji je završio 2012. godine. Potom je upisao diplomski studij povijesti, znanstveni i nastavnički smjer, a diplomirao je 15. srpnja 2015. godine obranom rada „Cazinska buna kao pokazatelj karaktera Federativne Narodne Republike Jugoslavije“, pod mentorstvom prof. dr. sc. Ive Lučića. Godine 2013. upisao je i diplomski studij komunikologije, smjer odnosi s javnošću, koji je završio 30. rujna 2016. godie obranom rada „Geopolitika Franklina Delana Roosevelta u Drugom svjetskom ratu“, pod mentorstvom doc. dr. sc. Jelene Jurišić.

Godine 2017. upisao je Poslijediplomski doktorski sveučilišni studij povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Doktorski rad „Odnosi Jugoslavije i Sovjetskoga Saveza od 1947. do 1953. u kontekstu Informbiroa prema vodećim jugoslavenskim tiskovinama“ obranio je 5. prosinca 2023. godine pod mentorstvom Wolffya Krašića. Uz akademsko obrazovanje, 2020. godine završio je program obrazovanja za voditelja ureda na Institutu za menadžment u Zagrebu.

Profesionalnu karijeru započeo je kao nastavnik povijesti u Osnovnoj školi Eugena Kvaternika u Velikoj Gorici te kao suradnik za odnose s javnošću u agenciji Manjgura d.o.o. (2016. – 2017.). Od 2018. godine zaposlen je na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, gdje je obnašao različite stručne dužnosti u Pročelnikovu i Dekanovu uredu. Od akademske godine 2021./2022. djeluje na Odsjeku za povijest, na kojem je angažiran u izvođenju nastave.

U znanstveno-nastavno zvanje docenta u području humanističkih znanosti, polju povijesti, izabran je 23. svibnja 2024. godine. Član je Odsjeka za povijest i Odsjeka za komunikologiju, a nastavu izvodi i na Odsjeku za demografiju i hrvatsko iseljeništvo. Obnašao je dužnost pomoćnika rektora za karijerni razvoj i cjeloživotno obrazovanje, a tijekom akademske godine 2024./25. i dužnost o. d. prodekana za karijerni razvoj i cjeloživotno obrazovanje. Tajnik je znanstvenoga časopisa *Kroatologija* (A1A). Dobitnik je više nagrada i priznanja, među kojima se ističe međunarodna nagrada Polaris za političku komunikaciju, osvojena kao član tima u kategoriji cjelokupnih kampanja.

Znanstveno-istraživački interes doc. dr. sc. Danijela Jurkovića usmjeren je na suvremenu povijest 20. stoljeća, osobito povijest Hladnoga rata, međunarodnih odnosa i geopolitičkih

procesa, s posebnim naglaskom na politički, društveni i međunarodni položaj Jugoslavije. Bavi se i medijskom poviješću te ulogom novinstva i drugih medija u oblikovanju političkoga diskursa i javnoga mnijenja, povezujući pritom historiografske i komunikološke pristupe.
doc. dr. sc. Danijel Jurković u Hrvatskoj znanstvenoj bibliografiji (MBZ 409403)

Dr. phil. Beáta Katrebová Blehová

Doktorirala je povijest na Sveučilištu u Beču. Bila je sveučilišna asistentica na Institutu za istočnoeuropsku povijest Sveučilišta u Beču. Od 2018. zaposlena je u Institutu za nacionalno pamćenje u Bratislavi, u Odjelu za znanost i obrazovanje. Članica je Savjetodavnog odbora Instituta za istraživanje ratnih posljedica Ludwiga Boltzmanna u Austriji te nositeljica znanstvenog stupnja IIa Slovačke akademije znanosti. Članica je uredništava znanstvenih časopisa *Slovak Studies* (Rim) i *Slovenský časopis historický* (Bratislava). Od 2025. sudjeluje u projektu Austrijskoga znanstvenog fonda (FWF) Sveučilišta u Grazu pod naslovom *Austria's Eastern Trade from Cold War Détente to EU Accession, 1963–1995* [*Austrijska trgovina s Istokom od popuštanja napetosti u Hladnom ratu do pristupanja Europskoj uniji, 1963.–1995.*]. Njezina glavna istraživačka područja obuhvaćaju slovačko iseljeništvo i migracije tijekom Hladnoga rata, protukomunistički otpor, djelovanje komunističkih službi državne sigurnosti u bivšoj Čehoslovačkoj te slovačku dijasporu.
Novije publikacije: Urednica zbornika *Churches and Religious Associations Behind the Iron Curtain: From the Hungarian Revolution to the Prague Spring (1956–1968)* [*Crkve i vjerske udruge iza Željezne zavjese: od Mađarske revolucije do Praškoga proljeća (1956.–1968.)*], Beč: LIT, 2026., 219 str. (*Osteuropa / Eastern Europe*, sv. 20); "The Slovak Diaspora and the Slovak Question during the Cold War", *Nuova Storia Contemporanea*, sv. 21, br. 2, 2022., str. 45–65; "Anti-Communist Broadcasting and Slovak Catholic Diaspora in the Context of the Post-War Pontificate of Pius XII: Vatican Radio and Radio Free Europe", *Journal of Modern and Contemporary Christianity*, sv. 5, br. 1, travanj 2026, str. 115–136. DOI: 10.30687/JoMaCC/2785-6046/2026/01/001.

Prof. dr. sc. Evelina Kelbecheva

Evelina Kelbecheva je profesorica emerita povijesti na Američkom sveučilištu u Bugarskoj (AUBG), gdje je predavala od 2011. do 2025. godine, a trenutačno obnaša dužnost ravnateljice Zaklade za obilježavanje 100. obljetnice napada na crkvu sv. Nedjelje u Sofiji. Doktorirala je povijest i povijest kulture pri Bugarskoj akademiji znanosti (1989.), a na Sveučilištu u Sofiji stekla je titulu magistre povijesti (sa sporednim predmetom francuske književnosti) te prvostupnice arheologije. Tijekom svoje akademske karijere bila je dobitnica prestižnih stipendija i gostujuća istraživačica pri Međunarodnom centru za znanstvenike Woodrow Wilson, Kalifornijskom sveučilištu u Irvineu (kao gostujuća Fulbrightova stipendistica), Međunarodnoj školi za studije holokausta pri memorijalnom centru Yad Vashem te Centru za napredne studije u Sofiji, a od 2002. do 2005. godine bila je i nositeljica katedre Jean Monnet. Njezini glavni znanstveno-istraživački interesi obuhvaćaju kulturne identitete na Balkanu, bugarsku povijest i kulturu u europskom kontekstu, društvenu i kulturnu povijest istočne Europe te stvaranje mitova i krivotvorenje povijesti.

Mr. sc. Ivan Kozlica

Ivan Kozlica rođen je 1958. u Sinju. Osnovnu školu završio je u Veliću, gimnaziju u Sinju, a Fakultet političkih znanosti u Zagrebu. Diplomirao je i na Ratnoj školi Oružanih snaga Republike Hrvatske „Ban Josip Jelačić“, a magistrirao na po slijediplomskom studiju novije hrvatske povijesti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Dragovoljac je Domovinskog rata od 1990. Za rad i djelovanje tijekom rata dodijeljena su mu odličja: „Red hrvatskog trolista“, „Red hrvatskog pletera“, „Spomenica domovinskog rata“, „Spomenica domovinske za hvalnosti“ (dva puta) i „Medalja Bljesak“. Časnik je Hrvatske vojske u činu bojnika. Autor je knjiga: Krvava Cetina: Masovni pokolji u cetinskome kraju i Poljicima u Drugome svjetskom ratu (2012.); Markovića jama: Partizanski zločin u Aržanu i Podima 1944. (2014.); Alka u politici, politika u Alki: Sinjska Alka i ratovi dvadesetog stoljeća (2014.); Vrličko pitanje: Vrlika u žrvnju velikosrpske politike (2015.); Fra Mijo Kotaraš, cetinski Orao (2026.).
Sudjelovao je na nekoliko znanstvenih skupova s temama o ratnim žrtvama u organizaciji Kulturnog društva Trilj, Hrvatskog žrtvoslovnog društva i Hrvatske biskupske konferencije. Autor je većeg broja članaka o ratnim žrtvama u Triljskom mostu, Cetinskim vrilima, Hrvatskom tjedniku, Sisačkom tjedniku, Hrvatskoj reviji, časopisu Mi, Hrvatskom slovu i dr.

Prof. dr. sc. Mark Kramer

Mark Kramer profesor je i ravnatelj programa Studija hladnoga rata na Sveučilištu Harvard te viši istraživač Davisova centra za ruske i euroazijske studije toga sveučilišta. Uz nastavu iz međunarodnih odnosa i komparativne politike na Harvardu, bio je gostujući profesor na Sveučilištu Yale, Sveučilištu Brown, Sveučilištu Aarhus u Danskoj i Američkom sveučilištu u Bugarskoj, gdje je obnašao dužnost uglednoga profesora Panitza. Isprva se školovao u području matematike na Sveučilištu Stanford, a potom je kao Rhodesov stipendist studirao međunarodne odnose na Sveučilištu Harvard te kao stipendist Akademije za međunarodne i regionalne studije na istom sveučilištu.

Izv. prof. dr. sc. Wollfy Krašić

Wollfy Krašić (rođen 1988.) izvanredni je profesor na Odsjeku za demografiju i hrvatsko iseljeništvo Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Bavi se istraživanjem djelovanja hrvatske političke emigracije, domovinskog otpora te intelektualne oporbe jugoslavenskom komunističkom režimu, kao i fenomenom radne migracije iz komunističke Jugoslavije. Pored nastave na integriranom studiju demografije i hrvatskoga iseljeništva, predaje i na doktorskom studiju povijesti. Trenutno je član uredništva dva znanstvenoga časopisa – Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu te Obnova, časopisa za kulturu, društvo i politiku. Do danas je objavio četiri znanstvene monografije te preko 30 znanstvenih radova, a bio je i suurednik dva zbornika radova.

Bilyana Lyubomirova Kotsakova, mag. iur.

Bilyana Lyubomirova Kotsakova pravnica je i građanska aktivistica koja trenutačno obnaša dužnost pročelnice Odjela za obrazovanje, kulturu, sport i društvene djelatnosti u gradskoj četvrti Lozenets Gradske općine Sofija (Bugarska) te je članica Upravnog odbora Platforme europskog sjećanja i savjesti. Zvanje magistre prava (LL.M.) stekla je na Jugozapadnom sveučilištu „Neofit Rilski“ (1997.), a poslijediplomski magistarski studij (LL.M.) iz prava Europske unije završila je na Sveučilištu u Sofiji „Sv. Kliment Ohridski“ (2011.), uz što je i ovlaštena izmiriteljica. Prije preuzimanja sadašnje dužnosti obnašala je funkciju zamjenice

načelnika gradske četvrti Krasno Selo u Gradskoj općini Sofija (2019. – 2021.), a prethodno je 21 godinu radila kao odvjetnica i članica Odvjetničke komore (1998. – 2019.), specijaliziravši se za parnično zastupanje, pravno savjetovanje te upravljanje međunarodnim investicijskim projektima. Njezini glavni istraživački i profesionalni interesi usmjereni su na lokalnu samoupravu i javnu upravu, pravne okvire totalitarnog i kulturnog nasljeđa, ljudska prava te pravo Europske unije.

Martina Miljak, mag. educ. geogr.; univ. mag. comm.; mag. dem. et croat. emigr.

Martina Miljak doktorandica je na poslijediplomskom sveučilišnom doktorskom studiju Doktorski studij geografije: prostor, regija, okoliš, pejzaž pri Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na istome fakultetu završila je nastavnički studij geografije stekavši akademski naziv magistre edukacije geografije 2012. godine. Godine 2026. završila je studij demografije i hrvatskoga iseljeništva te studij komunikologije na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu čime je stekla akademske nazive sveučilišne magistre demografije i hrvatskoga iseljeništva te sveučilišne magistre komunikologije. Angažirana je na Odsjeku za demografiju i hrvatsko iseljeništvo FHS-a u svojstvu naslovnog stručnog suradnika. U znanstvenom radu primarno se bavi pitanjima hrvatskog stanovništva Bosne i Hercegovine dok poseban istraživački interes gaji prema temama hrvatskoga iseljeništva i hrvatske političke emigracije.

Dominik Neferanović, mag. hist.

Rođen je u Osijeku 12. 8. 1999. no prvi dio života provodi u Vukovaru. Ondje završava osnovnu školu te jezičnu gimnaziju. Nakon srednje škole upisuje jednopredmetni preddiplomski, a potom i diplomski studij povijesti na Hrvatskom katoličkom sveučilištu.
Diplomu i titulu magistra povijesti stekao je u rujnu 2023. s obranom teme „Istočna politika Svete Stolice i obnova diplomatskih odnosa s Jugoslavijom (1960-1970.)“ pod mentorstvom prof. dr. sc. Miroslava Akmadže. Dobitnik je stipendije Hrvatskog katoličkog sveučilišta za akademsku godinu 2022/2023. Istraživačko područje usmjerava suvremenoj povijesti Hrvatske, osobito nakon 1945. godine. U akademskoj godini 2024./2025. upisao je poslijediplomski studij povijesti na Sveučilištu u Zadru, a tema doktorskog rada je: „Intelektualno i političko djelovanje

između socijalističke Jugoslavije i emigracije: Mirko Vidović i jugoslavenski sustav nadzora i represije“ pod mentorstvom doc. dr. sc. Branka Kasala.

Prof. dr. sc. Ante Novokmet

Dr. sc. Ante Novokmet, redoviti je profesor na Katedri kaznenopravnih znanosti i prodekan za razvoj i poslovanje Pravnog fakulteta Osijek. Autor je i koautor više članaka iz područja kaznenog procesnog prava, komparativnog kaznenog prava, Kaznenog prava Europske unije, prava žrtava kaznenih djela te zaštite ljudskih prava u kaznenim postupcima. U više navrata znanstveno se usavršavao na Max Planck institutu za strano i međunarodno kazneno pravo u Freiburgu, Njemačka. Član je Upravnog odbora Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu, član Hrvatske udruge za europsko kazneno pravo i Međunarodnog udruženja za kazneno pravo (Association Internationale de Droit Penal, AIDP) te suradnik Akademije pravnih znanosti Hrvatske.

Prof. dr. sc. Tunjica Petrašević

Prof. dr. sc. Tunjica Petrašević rođen je 2. ožujka 1980. godine u Slavonskom Brodu, gdje je završio Opću gimnaziju Matije Mesića. Na Pravnom fakultetu u Osijeku diplomirao je 2003., a doktorirao je 2011. godine iz područja europskog prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Tijekom karijere stručno se usavršavao kao vježbenik na Sudu EU-a u Luxembourgu (2010.) i istraživač na Sveučilištu u Linzu (2010.)

Svoj radni vijek započeo je kao vježbenik u Uredu državne uprave u Virovitičko-podravskoj županiji i volonter na Općinskom sudu u Virovitici. Od 2006. godine zaposlen je na Pravnom fakultetu u Osijeku, gdje prolazi sva znanstveno-nastavna zvanja do izbora u redovitog profesora za europsko pravo (2023.). Na fakultetu je obnašao dužnosti predsjednika Katedre za europsko pravo, prodekana (2014. – 2019.) te dekana u mandatu od 2020. do 2024. godine, a u svibnju 2024. ponovno je izabran za dekana za mandatno razdoblje do 2027. godine.

Također je bio nositelj Jean Monnet katedre i član brojnih europskih projekata. Uz akademsku karijeru, aktivan je i u javnom životu: bio je vanjski član Odbora za europske poslove Hrvatskog sabora (2021. – 2024.) i vijećnik u Gradskom vijeću grada Osijeka (2021. – 2025.),

dok trenutačno obnaša dužnost vijećnika u Skupštini Osječko-baranjske županije i člana upravnog vijeća Akademije socijalne skrbi.

Veronika Petrašević, univ. mag. iur

Veronika Petrašević rođena je 14. travnja 1997. u Osijeku, gdje je završila Isusovačku klasičnu gimnaziju. Diplomirala je 2021. na Pravnom fakultetu Osijek Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku s prosjekom ocjena 4,561 te stekla akademski naziv magistre prava. Tijekom studija dobila je četiri Dekanove nagrade za izvrstan uspjeh i Rektorovu nagradu za seminarski rad. Od 2023. pohađa doktorski studij na Pravnom fakultetu Osijek, a istražuje područje europskog javnog prava, osobito zaštitu temeljnih prava pred Europskim sudom za ljudska prava i Sudom Europske unije. Od 1. svibnja 2026. zaposlena je kao asistentica na kolegiju Europsko javno pravo na Pravnom fakultetu Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu. Prethodno je od 2021. do 2026. radila kao asistentica na Katedri za ustavno i europsko pravo Pravnog fakulteta Osijek. Tijekom 2023. bila je na stručnom usavršavanju u uredu zastupnika Tomislava Sokola u Europskom parlamentu u Bruxellesu, a 2022. radila je u Poreznoj upravi u Osijeku. Tehnička je urednica zbornika radova ECLIC te članica organizacijskih odbora međunarodne doktorske konferencije ECLIC Predoctoral i konferencije Akademije pravnih znanosti Hrvatske. Svoja istraživanja izlagala je na znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu. Autorica je i suautorica više znanstvenih i stručnih radova, od kojih su najnoviji: 1) Sudar, V.; Mišević, S., Freedom of Speech and Democracy in Europe: Legal Challenges and Institutional Responses, ECLIC, vol. 9, 2025., str. 21–41., 2) Petrašević, T.; Mišević, S.; Sudar, V., Primjena Direktive o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost 2006/112/EZ u poreznim postupcima u Republici Hrvatskoj, Harmonius, vol. 13, 2025., str. 254–272., 3) Petrašević, T.; Duić, D.; Sudar, V., Europski prostor za zdravstvene podatke kao rješenje javnozdravstvenih problema?, Znanstveni sabor Slavonije i Baranje, HAZU, 2025., str. 539–556., 4) Petrašević, T.; Duić, D.; Sudar, V., The Right to Linguistic Diversity in the European Union, u: Kordić, Lj. (ur.), Language(s) and Law, Pravni fakultet Osijek, 2023., 5) Musa, A.; Petrašević, T.; Sudar, V., Transposition of the EU Directives in Croatia: Infringe or Not to Infringe, That Is the Question!, NISPAcee e-proceedings, 2023. Materinski jezik joj je hrvatski, a engleskim se služi na razini B2 i njemačkim na razini A2.

Izv. prof. dr. sc. Sandro Scansi

Sandro Scansi rođen je 1985. u Zagrebu, u obitelji podrijetlom iz Parme, Bèrgama i Brescie, a odrastao je u Imoli (BO). Nakon klasične gimnazije u Zagrebu diplomirao je filozofiju i kroatologiju na Fakultetu hrvatskih studija 2009., a doktorirao logiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2013.

Radio je kao softverski inženjer (Python), podatkovni znanstvenik i kasnije menadžer u A1 Telekomu. Od 2017. radi kao docent na Fakultetu hrvatskih studija, od 2023. kao izvanredni profesor. Vodi sekciju za informatiku u Academia de ła Łengoa Veneta.

Bavi se umjetnom inteligencijom, političkom filozofijom te venetskim jezikom i kulturom. Izvorni je govornik talijanskog i hrvatskog, a služi se engleskim i venetskim. Član je Association for Political Theory, Hrvatskog filozofskog društva i Hrvatskog lovačkog saveza.

Dr. sc. Corina Snitar

Doktorirala sam 2019. godine iz područja studija srednje i istočne Europe na Sveučilištu u Glasgowu. Moja disertacija, u kojoj sam istraživala studentski prosvjed u Temišvaru 1956. godine, objavljena je 2021. u nakladničkom nizu *Harvard Cold War Studies Book Series*, u izdanju Lexington Booksa. Tijekom doktorskog studija radila sam na knjizi o iskustvima žena s represijom u Sovjetskom Savezu i istočnoj Europi, koju je 2018. objavio nakladnik Routledge. Sudjelovala sam i u izradi zbornika o životu pod komunizmom i studentskom pokretu, koje su uredili Institut za istraživanje komunističkih zločina i sjećanje na iseljeništvo u Rumunjskoj te Institut za nacionalno sjećanje u Poljskoj.

Doc. dr. sc. Tomislav Sokol

Tomislav Sokol rođen je u Zagrebu 1982. godine. Diplomirao je pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2006. godine s pohvalom magna cum laude. Potom je 2009. godine stekao titulu magistra prava (LL.M.) specijalizirajući se za pravo Europske unije na Katoličkom sveučilištu u Leuvenu (KUL) u Belgiji, također s pohvalom magna cum laude. Doktorirao je na istom sveučilištu 2014. godine, obranivši disertaciju o slobodi kretanja

prekograničnih zdravstvenih usluga u EU i njezinom utjecaju na nacionalne sustave zdravstvenog osiguranja. Trenutačno obnaša drugi uzastopni mandat u svojstvu zastupnika u Europskom parlamentu.

Izv. prof. dr. sc. Vladimir Šumanović

Vladimir Šumanović izvanredni je profesor je na Odsjeku za povijest Fakulteta hrvatskih studija. Rođen je u 1988. u Zagrebu gdje završava Klasičnu gimnaziju. Na Fakultetu hrvatskih studija radi od 2017. te predaje kolegije iz nacionalne i svjetske suvremene povijesti.
Polje njegova interesa jest hrvatska suvremena povijest, kao razdoblje Drugoga svjetskog rata na području bivše Jugoslavije. O navedenim temama objavio je znanstvene radove u domaćim i međunarodnim povijesnim časopisima te sudjelovao na velikom broju znanstvenih skupova i nekoliko televizijskih emisija. Suautor je (s izv. prof. dr. sc. Vlatkom Vukelić) knjige Četničke postrojbe u službi Nezavisne Države Hrvatske, objavljene 2021. u nakladi Školske knjige, te je urednik zbornika radova Komunistički zločini 1 i 2 objavljenih u nakladi Fakulteta hrvatskih studija.

Barbara Vlahović, mag. publ. med.

Barbara Vlahović rođena je 10. ožujka 1994. godine u Dubrovniku, gdje je pohađala Sportsku gimnaziju. Preddiplomski studij *Mediji i kultura društva* na Sveučilištu u Dubrovniku završila je 2015. godine, a 2017. na istom sveučilištu završila je diplomski studij *Mediji* obranom teme „Utjecaj hrvatskih nacionalnih tiskanih medija na društvenu percepciju terorizma“ i stekla akademski naziv magistre javnih medija. Poslijediplomski doktorski studij povijesti na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu upisala je 2023. godine. Područje njezina znanstvenog interesa je suvremena povijest Dalmacije, s posebnim naglaskom na razdoblje Drugoga svjetskog rata.

Izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić

Rođena je 1979. u Sisku gdje završava opću Gimnaziju. Diplomira na Hrvatskim studijima, gdje je zaposlena na Odsjeku za povijest od 2004. godine. Doktorsku disertaciju pod naslovom

Povijest sustavnih arheoloških istraživanja u Sisku od 16. stoljeća do 1941. godine obranila je 2011. Drži nastavu na svim studijskim razinama na Fakultetu hrvatskih studija: preddiplomskoj, diplomskoj i doktorskoj. Obnašala je dužnost predstojnice Odsjeka za povijest, dok je voditeljica doktorskog studija povijesti već niz godina. Do sada je objavila tri monografije: *Blago rijeke Kupe - Arheološka istraživanja Kupe kod Siska prije 1. svjetskog rata* . Zagreb : Arheološki muzej u Zagrebu, 2012. i *Obitelj Colussi u Sisku* . Sisak : Gradski muzej Sisak, 2011. i Četničke postrojbe u službi Nezavisne Države Hrvatske, Školska knjiga, Zagreb, 2021. Urednica je nekoliko zbornika. Znanstvene radove objavljuje u domaćim i međunarodnim znanstvenim časopisima. Sudjeluje u organizaciji i izlaganjima na znanstvenim i stručnim skupovima, naročito s temama rasvjetljavanja povijesnih kontroverzi u hrvatskoj povijesti 20. stoljeća. Ostvarila je rezultate i u voditeljstvu znanstvenih projekata. Glavno područje znanstvenog zanimanja su joj društvena, gospodarska, vojna, politička i kulturna povijest šireg područja grada Siska i Sisačko-moslavačke županije te povijest sjeverozapadne Hrvatske. Istraživačku djelatnost temelji na arhivskom gradivu pohranjenom u Arheološkom muzeju u Zagrebu, Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, Državnom arhivu u Sisku, Konzervatorskom odjelu pri Ministarstvu kulture u Zagrebu. Glavninu znanstvenih teza usmjerava na rekognosciranje arheoloških terena te na ubikaciju pojedinih urbanističkih kompleksa. Kompleksnost njezine obrade leži u činjenici nužnog poznavanja više znanstvenih disciplina. U istraživanju, ali i prezentaciji istraženoga kroz nastavu cilj joj je dobiti širu sliku o romanizaciji i njenoj ostavštini u svim segmentima života južne Panonije, ali i pratiti povijesne procese važne za oblikovanje nacionalnog i političkog identiteta i razvoj hrvatske gospodarske i političke povijesti. Istraživačku pozornost usmjerava i na humanitarne katastrofe i socijalna ugroza u međuratnom razdoblju te šire društvene i političke okolnosti tijekom Drugog svjetskog rata. Uključena je u procese istraživanja i senzibilizacije javnosti o posljedicama Domovinskoga rata te broju dječjih žrtava. Snažan znanstveni interes iskazuje ka komunističkim zločinima na području RH, kao prijeku potrebu za zdrav razvoj mladog hrvatskog društva i oblikovanje budućih smjernica hrvatske historiografije, a time i primjerenih i činjenično pouzdanih nastavnih kurikula.
Upisana je u bazu znanstvenika pod matičnim brojem 273110.

Lucija Zadro, mag. hist.

Lucija Zadro rođena je u Zagrebu 1998. godine, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju te 2022. godine diplomirala povijest na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Na istome fakultetu trenutno pohađa doktorski studij povijesti. Od rujna 2024. godine zaposlena je kao asistent na Sveučilištu obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“, na Odjelu sigurnosno-obavještajnih znanosti. Bavi se suvremenom hrvatskom vojnom i političkom povijesti, s posebnim naglaskom na Domovinski rat.

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP
VAŽNOST EUROPSKOGA SJEĆANJA ZA EUROPSKU BUDUĆNOST:
KOMUNISTIČKI ZLOČINI 4

Nakladnik
Fakultet hrvatskih studija
Borongajska cesta 83d, Zagreb

Za nakladnika
izv. prof. dr. sc. Dario Vučenović

Urednica
izv. prof. dr. sc. Vlatka Vukelić

Tehnička urednica
Sanja Blažević

Grafička priprema
Iva Ivančić

ISBN 978-953-8349-88-1

INTERNATIONAL RESEARCH CONFERENCE

The Importance of European Remembrance for the Future of Europe:

Communist Crimes 4

BOOK OF ABSTRACTS

Venue:

Faculty of Law, 13 Radićeva Street, Council Chamber (1st Floor)

Osijek

3–4 December 2026

INTRODUCTION

The international scholarly conference “The Importance of European Remembrance for the European Future: Communist Crimes 4” brings together researchers who examine the legacy of communist regimes in Europe and the challenges of confronting this part of European history from legal and historiographical perspectives.

Confronting the communist past requires a multidisciplinary approach encompassing legal, historical, sociological and political dimensions. The conference therefore brings together specialists in history, law, political science, and the social sciences to deepen analysis and discussion of complex issues relating to the criminal-law, historiographical, and memory-related aspects of communist crimes. The presentations cover a broad range of topics, from legal questions concerning the review of political convictions and judicial rehabilitation, through institutional and legal frameworks for prosecuting communist crimes, to analyses of repressive mechanisms and forms of political repression in different countries and geographical regions.

The title of the conference highlights a twofold task: to investigate the past on the basis of sources and to consider its significance for the contemporary European political and legal community. Remembrance cannot replace historiographical research, just as the legal classification of events cannot encompass their full historical significance. The ways societies collect, interpret, and present evidence of repression reflect their understanding of the rule of law, the dignity of victims, and the accountability of public authorities. Critical engagement with the past is therefore not merely a matter of commemoration, but also an integral part of democratic culture, legal certainty and the protection of fundamental rights.

The conference's international dimension enables a comparative analysis of experiences often examined separately within national historiographies. The program encompasses different periods and regions, from the post-war consolidation of communist rule to the crises of the Cold War and the collapse of communist systems. Contributions on Poland, Bulgaria, Romania, Slovakia, Czechoslovakia, the Soviet Union and the Yugoslav territories point to shared patterns and significant differences. Comparative themes include political terror, forced collectivization, border controls and punishment for attempted escape, the suppression of student resistance, the position of religious and minority communities, and the activities of political émigrés and state security services during the Cold War. It is important to stress that comparison does not entail equating regimes or the experiences of victims; rather, it serves to

illuminate how ideological models, institutions and repressive practices are transferred, adapted and transformed in different national and social contexts.

Particular attention is devoted to post-war efforts to confront the past and to institutional responses to crimes. Polish experiences with specialized criminal prosecutions, Croatian proceedings to review political convictions, and the development of European courts' case law raise questions about evidence, the temporal application of law, the responsibility of state officials, and the limits of retrospective legal correction. Within this framework, emphasis is placed on fundamental rights afforded particular protection in a democratic order: the right to a fair trial, the presumption of innocence, an effective defense, freedom of expression, freedom of movement and the prohibition of discrimination.

Debates over communist symbols before European courts demonstrate the importance, in historically sensitive matters, of balancing the protection of freedom of expression with the historical context of each case. A democratic order must simultaneously protect pluralism of expression and take seriously the experiences of societies that suffered totalitarian repression; the answers to these questions cannot be predetermined.

The conference program encompasses different periods and regions, from the post-war consolidation of communist rule to the crises of the Cold War and the collapse of communist systems.

A substantial proportion of the presentations focuses on repression as an institutional and operational system. Analyses of the work of security services, including the Yugoslav OZNA and State Security Service, as well as the Polish and Czechoslovak security services, examine how information was collected, charges were formulated, investigations were conducted, and individuals designated as political enemies were monitored. Research into post-war killings and executions in Užice, the Tezno area, the Cetina region and other places demonstrates the importance of connecting local cases with chains of command, organizational structures and broader political objectives. It is essential to distinguish between facts, conclusions drawn from sources and questions that remain open to further research.

These studies also emphasize the need for a critical approach to archival material. Although official documents are valuable for understanding organization and procedures, they were produced within the institutions under study. They must therefore be read in light of the circumstances of their creation, their purpose and their limitations, and compared with other sources such as court records, published documents, personal writings, testimonies, material evidence and relevant historiography. Such methodological caution enables a clearer distinction between what a document directly shows and what a researcher infers from it.

Some contributions to this international scholarly conference address wartime and post-war violence, killings, the treatment of prisoners, mass graves and local cases. Others reconstruct the activities of security and intelligence structures, politically motivated investigations, court proceedings, and the surveillance of intellectual opposition and political émigrés. They analyze the institutional mechanisms of repression, from the creation of security apparatuses and the conduct of operations to the use of criminal law to suppress actual or perceived opponents of the regime. A particular strength of this research lies in its treatment of repression not merely as a series of isolated acts of violence, but also in its examination of its organization, legal and administrative foundations, and continuities and changes across different periods.

The relationship between political power and legality lies at the heart of the legally oriented presentations. Analyses of post-war judicial proceedings, criminal prosecutions and judgments examine the role of judicial institutions in repression and the legal value of their records today. Contributions on the prosecution of communist crimes in Poland and on crimes committed in the exercise of judicial office raise questions about institutional competences, legal grounds and the possibility of establishing individual criminal responsibility for historical crimes. A case study from Herzegovina and research into politically motivated proceedings in Yugoslavia highlight the importance of analyzing indictments, judgments, investigation files and the circumstances in which they were produced, while recognizing that formal judicial procedures did not necessarily guarantee a fair trial.

Such legal analysis must respect the principle of legality. Retrospective assessments of repressive practices must not disregard the temporal applicability of legislation, the legal bases for punishment or the distinction between the law in force at the time and present-day human rights standards. Questions of rehabilitation, the review of political convictions and criminal prosecution require a reasoned, individualized assessment of specific violations and responsibilities, rather than replacing one collective judgment with another. Contemporary fair- trial standards can serve as a benchmark for analyzing historical proceedings, but such comparison must be distinguished from an assessment of their specific legal consequences and historical context. The legal consequences of setting aside a conviction should be distinguished from the broader historiographical evaluation of the period and the actors involved.

The right to a defense, the independence and impartiality of the court, the presumption of innocence, an effective legal remedy, and the prohibition on obtaining confessions through

violations of defense rights are not merely abstract legal standards: they also help us understand how repressive authorities treated individuals and how legal institutions participated in shaping or challenging official versions of events. It is important to distinguish individual criminal responsibility from institutional and political responsibility, and the legal consequences of individual decisions from their broader historical significance. Precision of terminology and individualized conclusions are essential to avoiding unverified or overly broad claims when criticizing the instrumentalization of law.

The conference also addresses experiences that have often been marginalized in public narratives: the fates of women who were victims of political violence, members of religious communities and the clergy, prisoners, political émigrés and their families, and people who attempted to cross state borders without authorization. Research into borders as spaces of surveillance and violence shows how the exercise of freedom of movement could be criminalized, while those killed in escape attempts were often portrayed in official records as responsible for placing themselves in danger. Studies of the Jewish community, religious buildings, and the public portrayal of Jews and Israel in Yugoslavia further draw attention to the position of minorities, changes in official policy and the role of the media in shaping social perceptions.

An important part of the research also concerns personal testimonies, memoirs, autobiographies, diaries and interviews. Such sources offer insights into motives and experiences that are not visible in administrative records. Still, they require critical reading in light of when they were created, subsequent recollections, the political context and the author's position. Comparing personal accounts with archival documents, court records, and relevant literature makes it possible to uncover patterns of silence, selective recollection, justification, or shifts in how responsibility is interpreted. Such source criticism does not diminish their value; rather, it places them within an analytical framework that allows both the individual's experience and the limitations of each account to be acknowledged.

In the European context, European Parliament resolutions on European conscience, totalitarianism and European remembrance for the future of Europe testify to efforts to include the continent's diverse experiences within a common framework. Shared remembrance does not mean imposing a single, simplified narrative; rather, it entails openness in research, the responsible treatment of evidence, recognition of different historical experiences and the consistent condemnation of political violence and human rights violations. The institutions of the European Union and the Council of Europe, as well as the case law of European courts, play an important role in shaping the normative framework, but historiographical research remains essential to understanding specific contexts. Legal standards and historical analysis can enrich one another, but neither can be reduced to the other.

The contributions in this booklet do not offer a definitive interpretation, but present a range of research approaches, sources and questions. Their value lies in connecting legal analysis with historiographical research through the careful reading of legal provisions and court records, the reconstruction of institutions and events, the critical evaluation of testimonies, and consideration of the ways in which the past is conveyed to the public. Such interdisciplinary dialogue enables a precise and well-founded discussion of communist crimes, while acknowledging the complexity of historical circumstances and the differences among individual cases.

We believe that the conference will encourage further research, the international exchange of knowledge and a more responsible public dialogue. Understanding how repressive systems were established and maintained is important for documenting the past and paying tribute to victims, but also for recognizing the risks of concentrated power, the abuse of institutions and the erosion of legal safeguards. European remembrance is not a completed project, but an enduring commitment to research, critical reflection and the protection of democratic values. We thank all the authors, participants, and institutions that have made the conference possible, and we hope this booklet will encourage further scholarly work and contribute to open, informed, and responsible reflection on Europe's past and its significance for the future.

Associate Professor Vlatka Vukelić, PhD

Under the patronage of Osijek-Baranja County

PRAVOS

Cold War Studies
Harvard University

PLATFORM OF EUROPEAN MEMORY AND CONSCIENCE

IICCMER
Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc

Organising committee:

- Associate Professor Vlatka Vukelić, PhD Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia
- Associate Professor Tunjica Petrašević, PhD Faculty of Law Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia
- Professor Emeritus Evelina Kelbečeva American University in Bulgaria, Bulgaria
- Professor Mark Kramer Cold War Studies, Harvard University, USA
- Dr Luciana Jinga Institute for the Investigation of Communist Crimes and the Memory of the Romanian Exile, Romania
- Wojciech Bednarski Platform of European Memory and Conscience, Czech Republic
- Assistant Professor Vladimir Šumanović, PhD Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia
- Associate Professor Jelena Kasap, PhD Faculty of Law Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia
- Associate Professor Višnja Lachner, PhD Faculty of Law Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia

Organising institutions:

- Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia
- Faculty of Law Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia
- Cold War Studies, Harvard University, USA
- Institute for the Investigation of Communist Crimes and the Memory of the Romanian Exile, Romania
- Platform of European Memory and Conscience, Czech Republic

PROGRAMME

WORKING PROGRAMME

International Scientific Conference

The Importance of European Remembrance for the European Future:

Communist Crimes 4

Venue:

Faculty of Law, 13 Radićeva Street, Council Chamber (1st Floor)

THURSDAY, 3 DECEMBER 2026 (14.00–19.00)

Time	Presenters and Institution	Title of Presentation / Programme
14.00–14.30	Organizing Committee and Conference Supporters: 1. Ivan Radić, Mayor of Osijek 2. Nataša Tramišak, Prefect of Osijek-Baranja County 3. Prof. Drago Šubarić, PhD, Rector of the Josip Juraj Strossmayer University of Osijek	Opening of the Conference and Welcome Speeches
PANEL 1 — THE SOVIET MODEL, THE COLD WAR AND REPRESSION IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE *Panel duration: 14.30–15.40 (four 15-minute presentations and 10 minutes of discussion)*		
14.30–14.45	Invited Lecture: Prof. Mark Kramer (Harvard University, USA)	The Soviet Communist System and Its Impact on the Global Communist Movement
14.45–15.00	Invited Lecture: Prof. Nadia Boyadjieva, PhD (Harvard University / Bulgarian Academy of Sciences)	Bulgaria, Stalinism and Soviet Model in the Early Cold War
15.00–15.15	Luciana Jinga, PhD (University of Bucharest / IICCMER)	The Crime of Escape: Border Repression and State Violence in Communist Romania
15.15–15.30	Beáta Katrebová Blehová, PhD (Nation's Memory Institute, Bratislava)	Anti-Communist Political Emigration and Czechoslovak State Security in the Context of the Cold War

Time	Presenters and Institution	Title of Presentation / Programme
15.30–15.40	*All participants*	**Discussion in English**
15.40–15.55	—	**Coffee Break**
PANEL 2 — EUROPEAN LEGAL FRAMEWORK, REMEMBRANCE AND CASE LAW *Panel duration: 15.55–17.05 (four 15-minute presentations and 10 minutes of discussion)*		
15.55–16.10	Bogusław Tomasz Czerwiński (Institute of National Remembrance – IPN, Warsaw)	Prosecution of Communist Crimes in Poland: Legal and Institutional Foundations
16.10–16.25	Konrad Graczyk, PhD (Institute of National Remembrance – IPN, Warsaw)	Judicial Crimes as Communist Crimes in Poland
16.25–16.40	Prof. Tunjica Petrašević, PhD (Faculty of Law Osijek) and Veronika Petrašević, mag. iur. (Faculty of Law, Catholic University of Croatia, Zagreb)	Communist Symbols before European Courts: Between the Protection of Freedom of Expression and the Condemnation of Totalitarian Heritage
16.40–16.55	Prof. Ante Novokmet, PhD (Faculty of Law Osijek) and Daniel Bogović, mag. iur. (Municipal Court in Vinkovci)	The Right to a Fair Trial and the Limits of Judicial Rehabilitation in the Case of Josip Astaloš
16.55–17.05	*All participants*	**Discussion in English**
17.05–17.20	—	**Coffee Break**
PANEL 3 — WARTIME AND POST-WAR LIQUIDATIONS IN YUGOSLAVIA (1941–1945) *Panel duration: 17.20–18.30 (five 15-minute presentations and 10 minutes of discussion)*		
17.20–17.35	Prof. Bojan Dimitrijević, PhD (Institute for Contemporary History, Belgrade)	Užice 1941 – The First Systematic Liquidations of Communist Opponents

Time	Presenters and Institution	Title of Presentation / Programme
17.35–17.50	Assoc. Prof. Wollfy Krašić, PhD (Faculty of Croatian Studies, Zagreb)	"[...] You Must Be Proud That I Was Worthy to Die for God and Faith." Why Did the Yugoslav Communists Execute the Priest Martin Bubanj?
17.50–18.05	Assoc. Prof. Vladimir Šumanović, PhD (Faculty of Croatian Studies, Zagreb)	Tezno – Mass Liquidations in May 1945
18.05–18.20	Barbara Vlahović, mag. publ. med. (Faculty of Croatian Studies, Zagreb)	War Crimes of the Yugoslav People's Hero Rade Bulat
18.20–18.35	Assoc. Prof. Vlatka Vukelić, PhD (Faculty of Croatian Studies, Zagreb)	Women – Victims of Yugoslav Communists in the Second World War on the Territory of Croatia
18.35–18.45	*All participants*	**Discussion in English**
18.45	—	**End of the First Working Day**
19.00	—	**Gala Dinner for Conference Participants**

FRIDAY, 4 DECEMBER 2026 (9.00–13.30)

Time	Presenters and Institution	Title of Presentation / Programme
PANEL 4 — RESISTANCE, REPRESSIVE APPARATUS AND THE EUROPEAN PERSPECTIVE ON COMMUNISM *Panel duration: 9.00–10.10 (four 15-minute presentations and 10 minutes of discussion)*		
9.00–9.15	Martina Miljak, mag. educ. geogr. et al. (Faculty of Science, University of Zagreb)	Operation "Bednja" as an Example of the Mechanism of Political Repression in Communist Yugoslavia
9.15–9.30	Dominik Neferanović, mag. hist. (University of Zadar)	Between Freedom of Speech and Political Surveillance: The Intellectual and Publicist Work of Mirko Vidović in Emigration (1965–1971)
9.30–9.45	Assist. Prof. Tomislav Sokol, PhD (Member of the European Parliament)	The European Approach to Communist Regimes and Their Legacy
9.45–10.00	Lucija Zadro, mag. hist. ("Dr. Franjo Tuđman" Defense and Security University)	Verdicts of the District Court in Mostar Against Members of the Anti-Communist Guerrilla in Herzegovina: The Oreč-Bago Case
10.00–10.10	*All participants*	**Discussion in English**
10.10–10.25	—	**Coffee Break**
PANEL 5 — MEMOIRS, CULTURE OF REMEMBRANCE AND MINORITY COMMUNITIES *Panel duration: 10.25–11.35 (four 15-minute presentations and 10 minutes of discussion)*		
10.25–10.40	Barbara Budimir, mag. hist., and Ivan Budimir, mag. hist. (Faculty of Croatian Studies, Zagreb)	Communist Crimes in the Memories of Yugoslav Communist Officials: Memoirs and Personal Testimonies as a Historical Source
10.40–10.55	Assoc. Prof. Josip Dukić, PhD (Catholic Faculty of Theology, Split) and Ivan Kozlica, MSc	Memorial and Historiographical Aspects of Two Planned OZNA Crimes in the Cetina Region (Markovića Jama and Sinj)

Time	Presenters and Institution	Title of Presentation / Programme
10.55–11.10	Assist. Prof. Danijel Jurković, PhD (Faculty of Croatian Studies, Zagreb)	The Position of the Jewish Community in Communist Yugoslavia
11.10–11.25	Assoc. Prof. Sandro Scansi, PhD	The Friend–Enemy Relationship in the Adriatic Area: Nationalization of Shipping and Persecution of Dalmatian Veneti in 1946
11.25–11.35	*All participants*	**Discussion in English**
11.35–11.50	—	**Coffee Break**
PANEL 6 AND DOCUMENTARY FILM SCREENING — RESISTANCE AND TERROR IN EASTERN EUROPE *Panel and screening duration: 11.50–13.05*		
11.50–12.05	Corina Snitar, PhD (University of Glasgow, UK)	Opposition and Repression in Communist Romania: The 1956 Student Movement in Timișoara
12.05–12.15	Prof. Emer. Evelina Kelbetcheva (American University in Bulgaria) and Biliana Kotsakova (Platform for European Memory and Conscience)	Introductory Remarks and Screening of the Documentary Film (39 min): The 1925 Bombing of St. Nedelya Church in Sofia: State-Sponsored Terrorism
12.15-12.25	univ. bacc. his. Davor Krnjak univ. bacc. philol. angl., univ. bacc. his. Keti Čović	The Island Whose History Was Never Written: Life on Lastovo Under the Hand of the Communist Occupiers
12.25–13.05	—	**Documentary Film Screening (39 minutes)**
13.05–13.15	*All participants*	**DiscussioninEnglish**
13.15–13.40	—	**Final Discussion, Conclusions and Closing of the Scientific Conference**

COMMUNIST CRIMES IV SUMMARIES OF PRESENTATIONS

Professor Nadia Boyadjieva, PhD
Davis Center for Russia and Eurasian Studies (Harvard University) and Institute for Balkan Studies, Bulgarian Academy of Sciences

Bulgaria, Stalinism and Soviet model in the early Cold War

The imposition of Stalinism exacted a heavier toll in Bulgaria, both human and material, than in any other East-Central European country. Because small-scale agriculture had always accounted for a dominant share (80 to 85 percent) of the Bulgarian economy, forced collectivization and crash industrialization during the Stalin era were particularly disruptive. Scattered protests against collectivization had occurred in the countryside in 1948 and 1950. Still, the Bulgarian security forces (*Durzhavna Sigurnost*, or DS) ruthlessly suppressed those disturbances, deterring any further attempts to defy the regime.

No open dissent was permitted after Prime Minister Vulko Chervenkov consolidated his power in November 1950 by taking the top post in the Bulgarian Communist Party (*Bulgarska Komunisticheska Partiya,* or BKP).

As head of both the government and the Communist Party, Chervenkov eliminated his main political rivals and fostered a godlike cult of personality around himself. He had lived in the Soviet Union for many years and was thoroughly devoted to Stalin. This devotion prompted him to base all aspects of Bulgaria's political and economic system on the Soviet model. During Chervenkov's reign, violent repression and mass terror in Bulgaria reached greater heights than in any other East-Central European country.

Political repression in Bulgaria had been accompanied by severe economic hardship. Although agricultural production and heavy industrial output increased in the late 1940s and early 1950s, living standards for most of the population were deliberately kept very low.

The harshness of Chervenkov's regime had even spurred a growing number of attempts by Bulgarian citizens to flee to neighboring countries, notably Greece and Yugoslavia. As long as Stalin was alive, however, Chervenkov faced no pressure to rectify these shortcomings.

On the contrary, officials in Moscow supported Chervenkov's efforts to deter "illegal emigration" by relying on stepped-up coercion. In February 1953, the Bulgarian government adopted a law stipulating that relatives of anyone who fled would be imprisoned.

Soviet leaders also endorsed Chervenkov's late-1952 decision to push for even greater output. To this end, the Bulgarian authorities prepared to introduce higher quotas in mid-1953 for workers producing tobacco and other agricultural goods.

Stalin's death brought a small but significant loosening of the political climate in Bulgaria, enough to dissipate some of the fear that had prevailed during the Stalinist terror. Even so, any prospect of a fundamental improvement in the situation appeared remote.

Keywords: Stalinism in Bulgaria, Vulko Chervenkov, Political Repression and State Terror, Forced Collectivization, Soviet Influence

Barbara Budimir, MA in History
PhD Candidate in History
Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb

Ivan Budimir, MA in History
Croatian History Museum

Communist Crimes in the Recollections of Yugoslav Communist Officials: Memoirs and Personal Testimonies as Historical Sources

This paper examines memoirs, autobiographies, diaries, published interviews, and other personal testimonies by prominent participants in the Yugoslav communist movement as historical sources for studying communist crimes and revolutionary violence during the Second World War and the immediate post-war period. It focuses on the writings and public statements of Partisan commanders and communist officials who, at different points in time, recounted their memories of military operations, post-war executions, reprisals against political opponents, the treatment of prisoners of war, and other forms of revolutionary violence. Because many authors discussed the same events at different stages of their lives, the available sources allow tracing changes in their accounts and interpretations over several decades.

The central research question concerns how a source's date of creation and changing political and social contexts shape personal memories. Memoirs published during socialist Yugoslavia were produced within the framework of the official narrative of the People's Liberation Struggle and shaped by the political and ideological circumstances of the time. By contrast, interviews, autobiographical writings, and other testimonies produced after the breakup of Yugoslavia sometimes offer different interpretations of the same events, including more candid reflections on questions of responsibility, post-war violence, and political repression. The paper will investigate the extent to which changes in the social and political environment influenced how participants portrayed their own roles, motives, responsibility, and justifications for using revolutionary violence.

Particular attention will be paid to comparing memoirs, autobiographies, interviews, and other personal testimonies, as well as to differences in how they recount the same events. The paper will analyze patterns of omission, selective recollection, retrospective justification, relativization, and open acknowledgment of particular crimes, together with changes over

several decades in interpretations of personal and collective responsibility. The findings will be compared with archival materials, published documents, and relevant scholarship.
The paper aims to critically assess the historiographical value of memoirs and other personal testimonies as historical sources and to determine how narratives of communist crimes and revolutionary violence changed over several decades under shifting political and social circumstances.

Keywords: memoirs; testimonies; Communist Party of Yugoslavia; war crimes; executions; People's Liberation Army of Yugoslavia

Bogusław Tomasz Czerwiński, LL.M.
Prosecutor of the Main Commission forthe Prosecution of Crimes against the Polish Nation for the Institute of National Remembrance

Prosecution of Communist Crimes in Poland: Legal and Institutional Foundations

The main aim of the presentation is to discuss the prosecution of genocide, crimes against humanity, and war crimes committed during the times of the communist regime, as well as the institution responsible for investigating and prosecuting these crimes in Poland- the Institute of National Remembrance - Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation (the IPN).

The presentation will examine Polish legislation introduced after the collapse of the communist regime that established a specialized unit within the Polish Prosecutor's Office to investigate crimes committed by public functionaries of the former regime. Drawing on case files, it will present examples of the most significant cases and outline the objectives, legal basis, and outcomes of the investigations and subsequent trials. It will also explain the differences between investigating historical crimes and conducting investigations typically handled by the ordinary prosecutor's office. Finally, the presentation will provide an overview of other aspects of prosecutors' work in this field and highlight Poland's experience and achievements in prosecuting crimes committed under the totalitarian regime.

Keywords: Communist crimes, Polish legal and institutional achievements, the IPN'sprosecutors

Prof. Bojan Dimitrijević, PhD, Research Adviser
Deputy Director, Institute of Contemporary History,Belgrade, Serbia

Užice 1941: The First Systematic Liquidations of Communist Opponents

This article surveys the activities of communist Partisan forces in persecuting their opponents after entering Užice, in western Serbia, in the autumn of 1941. The Partisan-controlled territory is now known as the so-called Užice Republic. Following the Partisans' entry into the town in late September, a security apparatus was established to pursue those branded as members of the "fifth column" or "enemies of the people." A prison was set up, and a group of executioners was selected to kill detainees, with or without prior interrogation. The operation was directed by Aleksandar Ranković, Organizational Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Yugoslavia (CPY), and Slobodan Penezić Krcun, who was little known at the time. From 1944 onward, both men held senior positions in the Yugoslav and Serbian State Security (OZNA and UDBA, respectively).

During the Partisan administration, which lasted just under two months, more than 80 people were killed, most of them shortly before the Partisans withdrew from Užice. In this way, the communist movement established a practice of liquidating domestic opponents, which was applied particularly during the final phase of the Second World War and in the first weeks after its end. The article surveys investigative procedures and interrogations, and examines the profile of those targeted and killed as communist opponents.

Keywords: Užice Republic; Partisans; executions; "fifth column"

Associate Professor Josip Dukić, PhD
Head of the Department of Church History and Founder and Director of the "Don Frane Bulić" Center for Epigraphic, Palaeographic, and Historical-Theological Research

Ivan Kozlica, MA
Retired Croatian Army officer

Memorial and Historiographical Aspects of Two Planned OZNA Crimes in the Cetina Region (Marković's Pit and Sinj)

The establishment of the Department for the Protection of the People (OZNA) in May 1944 marked the beginning of the institutionalized and centralized operation of a security and intelligence apparatus serving the establishment of the new communist regime. Shortly after its formation, OZNA's operational bodies carried out a series of planned actions aimed at eliminating actual and potential political and military opponents. This paper focuses on two major, premeditated crimes committed by OZNA in the Cetina region in the second half of 1944: the mass crime at Marković's Pit (Podi, near Trilj) in May–June 1944, and the repression and executions that followed the entry of Partisan forces into Sinj and surrounding towns in the autumn of the same year.

The paper examines these events through two complementary perspectives: memory and historiography.

The memory perspective explores the deliberate suppression and official silencing of these crimes in the post-war period, in contrast with their preservation in family memory and their later transformation into part of public commemorative culture. Particular attention is given to the exhumation and recovery of the victims' remains from Marković's Pit, their dignified burial in a communal grave in Dobranje, and the establishment of annual commemorations at Marković's Pit in early June and in Dobranje, traditionally held on Easter Monday.

The historiographical perspective focuses on the decades-long marginalization of these events and the very limited research devoted to them in official Yugoslav historiography before 1990. The paper also presents and assesses the turning point in research that followed the democratic changes, focusing particularly on the pioneering and detailed studies by historian Ivan Kozlica, especially his works *Markovića jama* and *Krvava Cetina*, as well as contributions by other ontemporary scholars who have shed light on archival materials, OZNA's decision-making mechanisms, and the scale and composition of the victim groups.

By comparing these two cases, the paper identifies continuities in OZNA's repressive practices and methods in the Cetina region. It also examines how the relationship between official historiography and commemorative culture shapes contemporary understandings of wartime and post-war suffering in Dalmatia.

Keywords: OZNA; Cetina region; Marković's Pit; Sinj; 1944; war crimes; historiography; culture of remembrance; collective memory

Dr. Konrad Graczyk, PhD
Deputy Director, Historical Research Office
Institute of National Remembrance (IPN), Warsaw, Poland

Judicial crimes as communist crimes in Poland

This lecture examines the concept of "judicial crime" as a specific type of communist crime in Poland. The analysis begins with a summary of findings from the Federal Republic of Germany, where no judges were convicted. It then outlines the forms of judicial crimes committed by judges during the Stalinist era and the period of martial law in Poland, contextualizing them within the legal framework of communist crimes. Finally, the paper discusses attempts to hold individuals criminally liable for such judicial crimes.

Keywords: communist crime, judge, judicial crime, judicial murder

Associate Professor Luciana Jinga, PhD
University of Bucharest
Researcher, Institute for the Investigation of Communist Crimes and the Memory of the Romanian Exile, Bucharest, Romania

The Crime of Escape: Border Repression and State Violence in Communist Romania

For Romanian citizens living under communist rule, leaving the country without official authorization was a criminal offense. Romania's borders became spaces of surveillance, coercion, imprisonment, and lethal violence. Those attempting to escape were described as "fugitives" or "border violators," terminology that concealed the political meaning of their actions and legitimized repression.

Drawing on legislation, border-guard documentation, judicial and prosecutorial files, forensic records, photographs, and testimonies, this paper examines the institutional system created to prevent and punish unauthorized border crossings. It follows the involvement of border guards, the political police, prosecutors, forensic doctors, courts, and local authorities from interception to investigation, imprisonment, or the management of deaths.

The paper argues that border violence cannot be reduced to individual abuses. It resulted from a political and legal order that criminalized freedom of movement and authorized coercion in defense of the communist regime. When attempted crossings ended in death, official investigations generally focused on proving the victim's guilt and confirming that state personnel had acted according to regulations. The victim was thus transformed into the principal offender in the record of their own death. Recovering these cases is essential for integrating border repression into Romanian and European remembrance of communist crimes.

Keywords: Communist Romania; border repression; illegal border crossings; state violence; freedom of movement; European remembrance

Assistant Professor Danijel Jurković, PhD
Department of Communication Studies andDepartment of History
Faculty of Croatian Studies, University ofZagreb

The Status of the Jewish Community in Communist Yugoslavia

This presentation examines the status of Jewish religious buildings in Yugoslavia after the Second World War. Its central focus is the conversion of Jewish religious heritage to entirely different uses. Available sources indicate that the Yugoslav authorities radically altered Jewish religious buildings, primarily synagogues, and in some cases demolished them. The presentation will identify the Yugoslav cities in which such conversions took place. It will also examine the portrayal of Jews as a people and the State of Israel as the Jewish people's national state in the Yugoslav press. Particular attention will be paid to the severing of diplomatic relations between Yugoslavia and Israel in 1967, as well as to examples of classic antisemitic stereotypes appearing in leading Yugoslav newspapers. The final part of the presentation will identify similarities and differences in how Yugoslavia and the Soviet Union treated their citizens of Jewish origin during periods of heightened political crisis.

Keywords: Yugoslavia; Soviet Union; State of Israel; Jewish community; Jewish religious buildings; press; diplomatic relations

Dr. phil. Beáta Katrebová Blehová
Nation's Memory Institute, Bratislava

Anti-Communist Political Emigration and Czechoslovak State Security in the Context of the Cold War

Since joining the Nation's Memory Institute in Bratislava in 2018, I have specialized in political exiles and migration from East-Central Europe and Slovakia in the broader context of the Cold War. I also specialize in the 1989 revolutions, anti-Communist resistance, and Czechoslovak State security. I began my scientific career with a book on the fall of Communism in Czechoslovakia, published in German by LIT Verlag in 2006. This was followed by the volume *A'nnus mirabilis '1989* and *Slovakia: From a Totalitarian Regime to Democracy (2021)*, which represents my main contributions to the topic of the 1989 revolutions in East-Central Europe. The Nation's Memory Institute is a specialized public documentation, archival, and scientific research institution in Slovakia. Its primary mission is to provide an impartial evaluation of the period of oppression from 1939 to 1989, which encompasses the eras of the Nazi-aligned and communist regimes. The Institute was established in 2002 by the Act on the Nation's Memory. It became fully operational in 2003, with Ján Langoš, former Czechoslovak Minister of Interior (1990–1992) and long-term deputy to the Slovak National Council, serving as its key initiator and the first Chairman of the Board of Directors. In terms of social significance, the Institute serves as an institutional foundation for coming to terms with a totalitarian past. It helps uncover historical truth, define responsibility for crimes committed by state power, and acts as a moral warning for the defense of modern democracy and freedom.

In my presentation, I would like to highlight my recent publications and research activities, especially on Czechoslovak State Security and Slovak political emigration in the context of the Cold War. I will focus on the primary reasons behind the Czechoslovak Communist regime's radically hostile stance toward the post-war Slovak diaspora, as well as the role of the Czechoslovak intelligence services in combating it.

Keywords: Political emigration, Cold War, Czechoslovak State Security, Anti-Communist resistance, 1989 Revolutions

Evelina Kelbetcheva, PhD

Professor Emerita, Department of History and Civilizations

American University in Bulgaria, Blagoevgrad, Bulgaria, co-producers of the documentary

Biliana Lyubomirova Kotsakova

Barrister

Platform for European Memory and Conscience, Member of the Board, Bulgaria

Film Screening

The 1925 Bombing of St. Nedelya Church in Sofia: State-Sponsored Terrorism

The screening presents a 39-minute documentary in English about the bombing of St. Nedelya Church in Sofia in 1925, organized by Bulgarian communists with the support of the Comintern. The attack, which claimed more than 150 lives and injured over 500 people, aimed to eliminate Bulgaria's political elite and establish a Bolshevik-style government. The documentary explores the historical background, political motives, and consequences of this major act of political violence.

Professor Mark Kramer, Ph.D.
Director, Cold War Studies Project
Senior Fellow, Davis Center for Russian and Eurasian Studies
Harvard University, Cambridge, MA, USA

The Soviet Communist System and Its Impact on the Global Communist Movement

Until the late 1980s, the Communist system in the USSR rested on several fundamental characteristics:

- the unchallenged rule of the Communist Party of the Soviet Union (CPSU), the name that was officially adopted in October 1952 for the ruling party of the Soviet state (a party originally known as the Bolsheviks under Vladimir Lenin and then renamed a few times before becoming known as the CPSU);
- the presence of republican Communist parties in fourteen of the fifteen post-1945 union republics that were subordinated to the CPSU (the exception was the Russian Soviet Federated Socialist Republic, or RSFSR, which did not have its own branch Communist party until 1990);
- the enforcement of "democratic centralism," with lower levels of party and state organs (at republic, regional, municipal, local, and factory levels) strictly subordinate to the decisions of top authorities;
- the central role of Marxist-Leninist ideology in official discourse and practice, including all political and social institutions;
- the dominance of the CPSU and the Soviet government over economic activity, with no meaningful leeway for a private sector or private ownership;
- the dominance of the CPSU and the Soviet government over all mass media outlets and publishing houses; and

- CPSU control of the armed forces, regular police, internal security organs, and judicial bodies throughout the USSR.

The nature of these characteristics varied over the years, but until the late 1980s they were unmistakable features of the Soviet system.

The Soviet Communist system became the model for all other Communist systems, including in countries that soon left the Soviet sphere of influence, such as Yugoslavia, the People's Republic of China, and Albania. The Communist systems in these countries were modified, but all were still unmistakably patterned on the Soviet system. Comparing the basic components of the Soviet Communist system with those of other countries' Communist systems underscores this point.

Keywords: Soviet Communist System, Communist Party of the Soviet Union (CPSU), Democratic Centralism, Marxist-Leninist Ideology, Soviet Political and Economic Control

Associate Professor Wolfy Krašić, PhD
Department of Demography and CroatianEmigration
Faculty of Croatian Studies, University ofZagreb

"[…] you must be proud that I was deemed worthy to die for God and the faith." Why Did the Yugoslav Communists Execute Priest Martin Bubanj?

By the end of the Second World War, the National Liberation Movement (NLM), led by the Communist Party of Yugoslavia (CPY), had recruited part of the Croatian Littoral population. In contrast, others saw the NLM primarily as a movement seeking to establish communist rule and refused to identify with it. Among the anti-communist structures and individuals in the Croatian Littoral were members of the Catholic clergy and committed lay believers, whom the communists sought to prevent from continuing their activities during the final stages of the war. They resorted to murder, and the most prominent victim from this group of communist opponents was Martin Bubanj, parish priest of Sušak. In late April 1945, he was killed without trial and thrown into the Bezdan Pit near Kostrena.

This study compares accusations in certain sources of communist origin, which portrayed Bubanj as a "servant of the occupier" and an associate of "domestic traitors," with documents produced by local CPY bodies and the NLM intelligence apparatus, as well as with various non-communist sources. The latter indicate that the CPY killed Bubanj because he was an ideological and national dissenter who possessed considerable moral authority among part of the local population. The Party regarded that authority as an obstacle to establishing its rule in Sušak, rather than viewing him as someone actively serving the wartime enemies of the Yugoslav communists.

Keywords: Martin Bubanj; Sušak; Communist Party of Yugoslavia; repression; Bezdan Pit

univ. bacc. his. Davor Krnjak
univ. bacc. philol. angl., univ. bacc. his. Keti Čović

The Island Whose History Was Never Written: Life on Lastovo Under the Hand of the Communist Occupiers

The paper examines life on the island of Lastovo under communist rule in the second Yugoslavia, focusing on don Nikola Fantela, a Lastovo priest and senior military chaplain of the Home Guard, who after returning to his native island in 1943 was arrested, tortured and killed by the partisan authorities, his body thrown into the sea with a stone around his neck. A historical overview — from the Venetian destruction of 999 through the Ragusan period and the Lastovo revolts to Austrian and Italian rule — shows that the communist regime broke the continuity of the island's development.

The central part analyses post-war conditions: Lastovo as a closed Yugoslav People's Army zone from the late 1940s until 1988, restrictions on movement and the ban on foreign visitors, economic stagnation, depopulation and emigration to Australia, the Americas and Europe. The circumstances of Fantela's killing, the fifty years of silence that followed, and the investigation initiated in the 1990s by Petar Grgurević are reconstructed in detail. The paper rests on literature, press and archival sources (including CIA documentation on military installations on Lastovo) and on oral testimonies of islanders collected in 2026.

Keywords: Lastovo; communist regime; don Nikola Fantela; JNA; emigration

Martina Miljak, MA in Geography Education; MA in Communication Studies; MA in Demography and Croatian Emigration
Doctoral Candidate, Doctoral Program inGeography, Department of Geography
Faculty of Science, University of Zagreb

Operation "Bednja" as an Example of a Mechanism of Political Repression in Communist Yugoslavia

In 1984, the State Security Service of the Republic Secretariat for Internal Affairs of the Socialist Republic of Croatia conducted an investigation and judicial proceedings against individuals accused of the "criminal offense against the foundations of the socialist self-management social order and the security of the SFRY, committed through association for the purpose of engaging in hostile activity." The proceedings were part of the operational action codenamed "Bednja," and the accused were sentenced to lengthy prison terms.

An analysis of archival materials—including operational, investigative, and judicial records, as well as the defendants' personal files—together with testimonies from surviving participants, has enabled the reconstruction of key features of a politically motivated criminal proceeding and a demonstration of the security apparatus's power during a period of profound social, economic, and political crisis in the SFRY.

As part of Operation "Bednja," the systematic repression by the Yugoslav communist authorities targeting Croatian political emigration brought together individuals working abroad under the designation "temporary workers" and Croats living in Yugoslavia within a narrative of the widespread threat posed by "Croatian nationalism" and "the terrorist activity of hostile émigrés in the country." The State Security Service presented itself as the only institution powerful enough to combat the "enemies of the regime."

Years of operational surveillance, the fabrication of organizational links among the accused, the extraction of confessions, the instrumentalization of the media, the legal classification of political activities as terrorism, and the demonstration of the security apparatus's power constituted the State Security Service's modus operandi in its campaign against "enemies of the state." These practices illustrate a mechanism of political repression under which anyone could become a target of persecution.

Keywords: Operation "Bednja"; Croatian political emigration; communist Yugoslavia; State Security Service; terrorism

Dominik Neferanović, MA in History
Doctoral Candidate in History, University of Zadar

Between Freedom of Expression and Political Surveillance: Mirko Vidović's Intellectual and Journalistic Activities in Exile (1965–1971)

This paper examines the limits of freedom of expression in socialist Yugoslavia through the case of Mirko Vidović's intellectual and journalistic activities in exile between 1965 and 1971. A comparative analysis of his articles in *Hrvatska revija* and documents produced by the State Security Service considers his criticism of the Yugoslav political system, his advocacy on behalf of Mihajlo Mihajlov, and the security services' perceptions of his public statements and intellectual contacts. Particular attention is paid to the reasons for initiating an operational investigation and to the relationship between Vidović's public views and their official interpretation. The paper aims to clarify the relationship between political criticism in exile and how it was perceived within the Yugoslav security system. The criminal prosecutions of 1971 and 1973 are considered only as concluding context.

Keywords: Mirko Vidović; *Hrvatska revija*; State Security Service; Mihajlo Mihajlov

Ante Novokmet, PhD, Full Professor
Full Professor at the Department ofCriminal Law and Vice-Dean for Development and Operations at the Faculty of Law Osijek

Daniel Bogović, LL.M.
Judge, Criminal Division,Municipal Court in Vinkovci

The Right to a Fair Trial and the Limits of Judicial Rehabilitation in the Case of Josip Astaloš

This paper examines the grounds for and limits of reviewing political convictions through the judgment of the County Court in Osijek, Kv I-26/2025-15, of 12 February 2026, which quashed Josip Astaloš's 1945 conviction with respect to the determination of criminal liability. The central question is under what conditions violations of the right to a fair trial constitute an abuse of political power warranting the quashing of a conviction under Article 570 of the Criminal Procedure Act.

Through normative analysis and critical examination of the court's reasoning, the paper considers judicial independence and impartiality, the presumption of innocence, the effectiveness of the defense, the right of confrontation, and access to a remedy. It distinguishes in particular between the temporal applicability of the European Convention and the use of its guarantees as a benchmark in contemporary review proceedings. The principle of legality is also examined in relation to international-law sources of criminal liability.

The analysis focuses on how the established procedural violations relate to the grounds for refusing review under Article 570d(3) of the Criminal Procedure Act, including the assessment of a confession obtained in breach of defense rights. It argues that judicial rehabilitation requires an individualized finding of political abuse and a reasoned application of the statutory limits on review. By distinguishing the legal effects of quashing a conviction from the historiographical assessment of the past, the paper delineates the capacity and limits of criminal justice in confronting the legacy of communist repression.

Keywords: review of political convictions; rehabilitation; principle of legality; defense rights; impartiality

Tunjica Petrašević, PhD, Full Professor
Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Veronika Petrašević, Master of Laws, Teaching Assistant
Faculty of Law, Catholic University of Croatia, Zagreb

Communist Symbols before European Courts: Between the Protection of Freedom of Expression and the Condemnation of Totalitarian Heritage

Following the fall of the Berlin Wall and the collapse of totalitarian regimes in Central and Eastern Europe, a lengthy process began of confronting the past and institutionalizing the memory of the victims of communism and other totalitarian regimes. Political bodies, including the Council of Europe and the European Parliament, have in several resolutions clearly condemned the crimes of communist regimes. However, translating these condemnations into the legal orders of the member states has raised several complex legal questions. The authors analyze how the right to historical truth and the condemnation of communist crimes have been defined in the case law of two European courts: the European Court of Human Rights (hereinafter: ECtHR) and the Court of Justice of the European Union (hereinafter: CJEU).

The analysis centers on the legal status of communist symbols (the hammer and sickle and the red star) when statutory bans conflict with fundamental human rights. The paper compares key ECtHR cases, above all *Vajnai v. Hungary*, in which the ECtHR had to rule on the limits of freedom of expression (Article 10 of the Convention) in societies marked by the traumatic experience of communism. It also examines CJEU case law, namely *Couture Tech,* in which the issue of totalitarian symbols is considered through the lens of public policy, morality and intellectual property rights in the internal market.

The authors examine whether European case law applies a uniform standard or whether Nazi and communist symbols are treated differently, particularly in light of the doctrine of abuse of rights (Article 17 of the Convention). The paper aims to show how European courts balance the universal protection of human rights with respect for the particular historical traumas and identities of states that were victims of communist regimes.

Keywords: communist crimes, Court of Justice of the European Union, culture of remembrance, freedom of expression, European Court of Human Rights, totalitarian symbols

Assoc. Prof. Sandro Scansi, PhD
Department of Philosophy and Cultural Studies
Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb

The Friend–Enemy Relationship in the Adriatic: The Nationalization of the Fleet and the Persecution of Dalmatian Venetians in 1946

This article analyzes the postwar repression and nationalization of privately owned vessels in Dalmatia in 1946, drawing on the unpublished memoirs of Petar Scansi. Through the theoretical lens of Carl Schmitt and his friend–enemy distinction, it traces how the dissolution of the Republic of Venice, followed by that of the Austro-Hungarian Empire, radically redefined the political space of the eastern Adriatic. Focusing on a family with generations-long ties to seafaring and the Venetian cultural sphere, the article illustrates the paradoxical position of local inhabitants caught in the crosshairs of two totalitarian regimes. Despite the memoir's protagonist having taken part in the People's Liberation Struggle under almost surreal circumstances, he became a target of the new communist authorities. The article reveals how the nationalization of the fleet in 1946, although framed in law as an "objective" economic measure, in practice served as an instrument of the targeted political and identity-based dispossession of the Venetian population, both Italianized and Croatized.

Keywords: Dalmatian Venetians; nationalization of the fleet; postwar repression; friend–enemy distinction; eastern Adriatic

Dr. Corina Snitar, PhD
Lecturer in Central and Eastern European Studies
School of Social & Political Sciences
University of Glasgow, United Kingdom

Opposition and Repression in Communist Romania: The 1956 Student Movement in Timisoara

On 30 October 1956, at 2.15 pm, a protest meeting took place in the seminar room of the University of Timisoara, organized by students of the Faculty of Mechanical Engineering. The participants wanted to know what was really happening in Budapest at the time, as the official version was far from what they were hearing on Radio Free Europe, the BBC, and from colleagues with relatives across the border. As the meeting progressed and students noticed that the speakers had not been interrupted or, worse, arrested, the atmosphere became increasingly incendiary. Students continued to raise not only specific grievances such as curricula overloaded with Marxism and Russian Language classes, high canteen prices, and the lack of scholarships, but also broader concerns such as unrealistic norms for workers and high quotas that peasants had to deliver to the state.

Unfortunately, "the oasis of freedom," as one of the organizers called it, lasted no more than a few hours. This presentation will focus on the repressive measures taken by the authorities against the participants and their journey from Gherla prison to a labor camp located on the Grand Island of Braila. I will also present references to students' fate after their release and to how they remembered the events 60 years later, when I interviewed them.

Keywords: Romania, communism, opposition, repression, revolt

Assistant Professor Tomislav Sokol, PhD
Member of the European Parliament

The European Approach to Communist Regimes and Their Legacy

Totalitarian regimes profoundly shaped the lives of Europeans throughout the twentieth century. Their rule left lasting consequences across many European countries, including economic devastation, loss of life, and enduring social effects. Yet while the destructive legacy of Nazism and communism has been widely acknowledged in Western Europe, this is not true of some countries in Eastern Europe, where public debate on the subject continues to provoke social divisions and polarization.

This presentation places this contentious issue in the context of the work of the European Union's institutions. It examines two important European Parliament resolutions: the resolution of 2 April 2009 on European conscience and totalitarianism, and the resolution of 19 September 2019 on the importance of European remembrance for the future of Europe. On this basis, the presentation offers reflections on what can be learned from a common European approach to the subject.

Keywords: Europe; communism; regime

Associate Professor Vladimir Šumanović, PhD
Department of History, Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb

Tezno: Mass Executions in May 1945

In May and June 1945, the communist regime in Yugoslavia organized the mass execution of soldiers and civilians captured at the end of the Second World War. The victims were political opponents of the Communist Party of Yugoslavia. Most of these executions took place in Slovenia. One of the earliest sites discovered there was a mass grave in the area of a former anti-tank trench at Tezno, near Maribor. The remains of 1,179 people who had been executed were found at Tezno.

Yugoslav Army documents make it possible to identify the units involved in the mass executions at Tezno, as well as the victims' national affiliations. They also indicate the period during which the executions took place. In addition to published Yugoslav documents, this study draws on relevant historiographical literature and testimonies from surviving participants. The literature includes works published during the Yugoslav period, as well as contemporary research by Croatian, Slovenian, and Serbian historians.

The sources indicate that the mass executions were carried out by the 6th and 15th Brigades of the 17th East Bosnian Division between 19 and 27 May 1945, and that the victims were predominantly Croats and Serbs. Several amnestied prisoners also took part in the executions alongside members of these units.

Keywords: Tezno; mass executions; Communist Party of Yugoslavia; 17th East Bosnian Division of the Yugoslav Army; May 1945

Barbara Vlahović, MA in Public Media
doctoral candidate in History
Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb

War Crimes of Rade Bulat, Yugoslav People's Hero

Rade Bulat was an early Partisan fighter and a Yugoslav People's Hero. He began his wartime career in the summer of 1941 as secretary of the Communist Party of Croatia (KPH) Committee for Vrginmost and political commissar of the Perna Partisan Detachment. He ended the war as a lieutenant colonel, serving as chief of staff of the 10th "Zagreb" Corps. Bulat has been linked to several war crimes against prisoners; the best known were committed in Španovica and Krašić. Executions were also recorded in Čazma, Trgovišće, and elsewhere in northwestern Croatia. Bulat bears command responsibility for these prisoner executions, either because he directly commanded the units responsible for the crimes or because he was one of the highest- ranking officials in the area at the time.

Bulat, however, bears direct responsibility for the execution of captured Italian soldiers in the Ervenik area in May 1942. At the time, an officer in the Main Staff of Croatia, he personally ordered the execution without the knowledge of his superiors.

Keywords: Rade Bulat; National Liberation Army of Yugoslavia; war crimes; Ervenik; Krašić; Španovica

Associate Professor Vlatka Vukelić, PhD
Department of History, Faculty of CroatianStudies
University of Zagreb

Women as Victims of the Yugoslav Communists in Croatia during the Second World War

During the Second World War, the Communist Party of Yugoslavia organized both mass and individual executions of its political opponents. The victims of the Yugoslav communists can be categorized by national, religious, and political affiliation, as well as by gender. Previous research has largely overlooked the fact that women constituted a significant proportion of the victims of the Yugoslav communists during the Second World War. In this presentation, the term "victims" refers to women whom the Yugoslav communists killed. These executions were carried out individually and collectively in various parts of the territory of present-day Croatia. Drawing on available sources, the presentation aims to identify by name the women killed by the Yugoslav communists.

Keywords: women; Second World War; war crimes; victims; executions; Communist Party of Yugoslavia

Lucija Zadro, MA in History
University of Defense and Security "Dr. Franjo Tuđman"

Judgments of the District Court in Mostar against Members of the Anti-Communist Guerrilla in Herzegovina: The Oreč–Bago Case

The end of the Second World War did not usher in a period of reconstruction and stability in Herzegovina. Instead, it marked the beginning of a prolonged armed resistance to the newly established communist regime. This resistance was expressed primarily through guerrilla groups known as *križari* and *škripari*, which operated from 1945 to 1951. The phenomenon can be understood in the context of the population's defensive response to the mass post-war executions and widespread repression that marked the first years of communist rule in Herzegovina. In addition to direct violence on the ground, the authorities also used the Yugoslav judicial system to repress actual or alleged opponents of the communist order. Court proceedings, however, were often little more than a formality intended to lend an appearance of legality to sentences determined in advance.

This presentation examines, as a case study, the judicial proceedings against Mate Oreč and his sister Matija, as well as brothers Petar and Vinko Bago, all of whom came from the Posušje area. Mate Oreč and Petar Bago were accused of belonging to armed outlaw groups and, among other things, of participating in robberies and raids carried out by the group led by Stjepan Sičaja Gegan, based on Mount Vran. Vinko Bago and Matija Oreč, both minors, were accused of maintaining contact with and assisting the *škripari* by bringing them food, clothing, and other supplies. This relatively little-known case offers a basis for reconstructing the repressive policies of the communist authorities and examining the severity and uncompromising nature of the state's campaign against political dissenters. Those punished included not only direct participants in the armed resistance but also their family members and supporters, with the aim of intimidating and pacifying the local population. At the same time, this practice deepened popular hostility toward the communist regime and contributed to the emergence of new forms of resistance.

Although some members of the *križari* groups were also motivated by political aims, their activities stemmed largely from the need to survive under conditions of existential threat. They too sometimes committed criminal offenses; this, however, could not justify the broader repressive measures or the severity of the punishments imposed by the communist authorities.

Surviving guerrilla fighters were brought before the courts under grave political charges. They received sentences ranging from death by firing squad or hanging to lengthy terms of imprisonment with forced labor, alongside the deprivation of political and civil rights and the confiscation of property. In this context, court judgments are valuable historical sources that attest to the judiciary's instrumentalization in eliminating political dissenters and consolidating communist rule. Examining this particular case enables a more comprehensive understanding of how anti-communist resistance in post-war Herzegovina was suppressed.

Keywords: Herzegovina; anti-communist guerrilla; *škripari*; political trial; repression

COMMUNIST CRIMES IV
BIOGRAPHIES
OF PARTICIPANTS

Daniel Bogović, LL.M.

Daniel Bogović is a judge in the Criminal Division of the Municipal Court in Vinkovci.
He graduated from the Faculty of Law of the University of Rijeka in 2012 and subsequently worked for three years as a trainee solicitor. He then held legal positions in the Central Office of the Croatian Pension Insurance Institute, in the Property Management Department, where he briefly served as Acting Head of Department. From 2021, he worked at the County Court in Osijek, progressing from judicial adviser to senior judicial adviser—specialist in the Criminal Division, the Division for Cases under Article 21 of the Office for the Suppression of Corruption and Organized Crime Act, and the War Crimes Division.

Professor Nadia Boyadjieva, PhD

Doctor of Sciences in Modern and Contemporary Balkan History and in Law (International Law and International Relations). Works in Institute for Balkan Studies at the Bulgarian Academy of Sciences, Department of Contemporary Balkans Long-term Visiting Scholar at the Davis Center for Russian and Eurasian Studies at Harvard University.
Professor Nadia Boyadjieva obtained an M.A. in History from Sofia University, an M.A. in Law from New Bulgarian University, and a Ph.D. from the Faculty of History at SU (1999) with a dissertation on U.S. policy toward the conflict in Bosnia and Herzegovina. She has taught at the Faculty of Law at Plovdiv U since 2000, as well as at other Bulgarian universities, and in 2013 she was promoted to Full Professor of International Law and International Relations. In 2016, she was appointed Full Professor at the Institute for Balkan Studies of the Bulgarian Academy of Sciences. In 2017, she was awarded a Doctor of Sciences (D.Sc.) degree in International Law & International Relations, with a dissertation on international relations during the Cold War. She has been a long-term Visiting Scholar at the Davis Center for Russian and Eurasian Studies, Harvard University (since 2010). She was a fellow and visiting professor in prestigious institutions, among them: NATO/EAPC 2001-2003, a John F. Kennedy Institute Fellow at the Free University of Berlin (2003), a Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian law fellow (Lund U, Sweden, 2004), a Senior Fulbright Visiting Scholar at the Cold War Studies Center (Harvard University, USA, 2005-2006), a Black Sea Security Program (Kennedy School, Harvard University, 2010), an Advanced Study of Nonviolent Conflict (Fletcher School, Tufts U and The International Center on Nonviolent Conflict (ICNC)

in Washington, D.C. 2011), an Open Society Archive (Budapest, Hungary, 2002, 2005-2007), Nicolaus Copernicus University, Torun Poland (2001). She has worked in archives in Bulgaria, Russia, the United States, Hungary, Ukraine, Austria, Serbia, and other countries.

Her research and publications have dealt extensively with issues of international relations, international law and diplomacy, the Cold War, USSR and U.S. foreign policy in the Balkans; democratization and state-building in Eastern Europe after WWII, USA-NATO-Russia relations, Russia's foreign policy and security strategy in the Balkans, and the evolution of various international security systems in the modern era, human rights regimes and minority issues in the Balkans, Black Sea security, peacekeeping, security-related and other topics.

Barbara Budimir, MA in History

Barbara Budimir was born in Rijeka in 1996. In 2020, she graduated in flute from the Academy of Music, University of Zagreb. In 2018, during her fourth year of flute studies, she enrolled in the history program at the Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, alongside her flute studies. She completed her undergraduate studies in history in 2021 and earned her master's degree in history in 2023. She is currently a PhD candidate in history at the Faculty of Croatian Studies. Her research focuses on communist crimes committed against Croats during and after the Second World War. Her master's thesis examined the Partisan war crime in Španovica.

Ivan Budimir, MA in History

Ivan Budimir was born in Varaždin in 1999 and completed his primary and secondary education in Korenica. In 2018, he enrolled in the single-subject History program at the Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb. He graduated in 2023 with a thesis on the wartime biography of Maksimiljan "Maks" Baćo. He received the Dean's Award as the top-performing student in the graduate program. That same year, he enrolled in the doctoral program in History at the Faculty of Croatian Studies. His research interests focus on Croatian national history, particularly the twentieth century. In 2026, he qualified as an archivist. He is a curator at the Croatian History Museum.

Bogusław Tomasz Czerwiński, LL.M.

Bogusław Tomasz Czerwiński holds a degree in law. He is a prosecutor with the Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation at the Institute of National Remembrance in Warsaw. He has participated in conducting some of the most significant investigations into crimes committed by perpetrators associated with the communist regime, including cases relating to martial law, the Wujek coal mine massacre, the murder of Father Jerzy Popiełuszko, and the killings of Polish citizens who attempted to cross the Iron Curtain. He has also coordinated investigations into crimes committed in German Nazi concentration camps. He is the author of scholarly and popular-science publications on crimes committed in Poland under the Nazi and communist regimes.

Prof. Bojan Dimitrijević, PhD, Senior Research Fellow

Bojan B. Dimitrijević (Belgrade, 1968) is a Research Fellow and Deputy Director of the Institute for Contemporary History in Belgrade. He graduated from the University of Belgrade in 1994 and earned a master's degree there in 1997. He also received a master's degree from Central European University in Budapest in 1996. In 2004, he defended his doctoral dissertation, *The Yugoslav People's Army, 1945–1954*, at the University of Novi Sad. In 2001, he was a visiting fellow at the Institute for Advanced Studies in Sofia. In 2006, he completed an advanced course in security sector reform at the University of Bradford.

He has worked at the Institute for Contemporary History since 1997. To date, he has authored or co-authored more than 100 monographs and other publications, as well as over 140 articles published in Serbia, Croatia, Slovenia, Germany, the United Kingdom, Italy, the United States, France, Poland, and Romania.

Associate Professor Josip Dukić, PhD

After completing his studies in philosophy and theology in Split in 1992, Josip Dukić earned a doctorate in Church History in Rome in 2004 from the Faculty of Church History and Cultural Heritage at the Pontifical Gregorian University. That same year, he also completed the Vatican School of Paleography, Diplomatics and Archival Studies. On returning to Croatia, he became

librarian at the Ivan Paštrić Library of the Archdiocesan Seminary in Split, the oldest public library in southern Croatia.

Since the 2005/2006 academic year, he has taught Church History at the Catholic Faculty of Theology, University of Split. He was appointed research assistant there in 2006, senior research assistant in 2010, Assistant Professor in 2012, and Associate Professor on 27 October 2017. He is Chair of Church History and the founder and director of the "Don Frane Bulić" Center for Epigraphic, Palaeographic, and Historical-Theological Research. In 2021, he helped establish the Center for Croatian, Venetian, and Ottoman Studies at the University of Split. From 2019 to 2022, he served as Vice-Dean for Research at the Catholic Faculty of Theology. He has authored 40 scholarly articles, eight popular-science articles, and ten scholarly books. His publications include *Dugopoljski žrtvoslov (1941–1948)* [*The Dugopolje Book of the Dead (1941–1948)*], Dugopolje, 2011 (co-authored with Blanka Matković); *Opsada sinjskog Grada – Assedio della Piazza di Sinj* [*The Siege of the Fortress of Sinj*], in Croatian and Italian, Split– Sinj, 9 August 2015 (co-authored with Marko Rimac); *Nije sve tako crno. Razgovori, feljtoni i polemike* [*It Is Not All Gloom and Doom: Conversations, Columns and Polemics*], Košute, 2016; and *Ustaše. Hrvatski revolucionari u Italiji (1931–1941). Dokumenti, 1 / Gli Ustascia. Rivoluzionari Croati in Italia (1931–1941). Documenti 1* [*The Ustaše: Croatian Revolutionaries in Italy (1931–1941), Documents, Vol. 1*], Split, "Don Frane Bulić" Center, 2022 (co-authored with Alma Tea Rugelj). He is a member of the Knightly Alka Society of Sinj and the founder and head of the Trilj Cultural Society.

Dr. Konrad Graczyk, PhD

Konrad Graczyk (born 1991) is a professor of Law and Administration at the University of Silesia in Katowice and Deputy Director of the Historical Research Office at the Institute of National Remembrance in Warsaw. Scientifically, he focuses on the law and judiciary of the Third Reich and the German occupation of Poland. Currently examining police summary courts in occupied Poland during WW2. He has published the books Ein anderes Gericht in Oberschlesien Sondergericht Kattowitz 1939-1945 (Tübingen, 2021) and Sprawa Ignacego Kaczmarka. Studium przypadku niemieckiego zabójstwa sądowego z 1944 r. oraz rozliczeń z okupacją niemiecką (The Case of Ignacy Kaczmarek: A Case Study of a German Judicial Killing from 1944 and the Reckoning with the German Occupation), Warsaw 2022; Niemieckie sądy specjalne w Generalnym Gubernatorstwie (German special courts in General

Government), Warsaw 2025; and many articles, e.g., Sondergerichte in den besetzten polnischen Gebieten im Jahr 1939. Eine rechtsgeschichtliche Analyse, „Zeitschrift der Savigny- Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung" 2021, Bd. 138; Uwarunkowania prawne procesu księdza Jana Machy przed Wyższym Sądem Krajowym w Katowicach w 1942 r., „Pamięć i Sprawiedliwość" nr 1/2021; Pierwszy Sondergericht na ziemiach polskich. Z działalności Sądu Specjalnego w Częstochowie (Sondergericht Częstochau) (1939-1945), „Czasopismo Prawno-Historyczne" t. LXXIV, z. 2 (2022); A German Judicial Murder in 1944. The case of Ignacy Kaczmarek [in:] S. Horonziak, M. Kaim (eds.), Mnemonic Governance. Politics of History, Transitional Justice and the Law, Geschichte - Erinnerung - Politik. Studies in History, Memory and Politics, vol. 48, 2023, Berlin; In the shadow of Auschwitz … Jews before Special Courts of the 'Third Reich' 1933–1945, „Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germanistische Abteilung" 2023, Bd. 140.

Dr. Luciana Jinga, PhD

Since October 2007, she has held a permanent position as a researcher at the Institute for the Investigation of Communist Crimes and the Memory of the Romanian Exile in Bucharest Romania, where she also held management positions, including Head of the Research Department and Executive Director. She has a PhD in history (2011) from Université d'Angers, France, with research on the women within the Romanian Communist Party, 1944-1989. Since 2011, she has coordinated several issues of The Yearbook of the Institute for the Investigation of Communist Crimes and the Memory of the Romanian Exile, and in 2015 she joined the editorial team of the academic journal History of Communism in Europe.

Luciana Jinga is an associate professor at the University of Bucharest and a close collaborator with several NGO's working with the former beneficiaries of the child care system in Communist

Romania. She currently works on several topics, including humanitarian aid, gender studies, migration, the history of disability and the history of medicine.

Assistant Professor Danijel Jurković, PhD

Danijel Jurković was born on 22 November 1990. He completed his primary and secondary education in Velika Gorica, attending Juraj Habdelić Primary School and Velika Gorica Grammar School. In 2009, he enrolled in the undergraduate program in History and Communication Studies at the University of Zagreb and graduated in 2012. He then pursued graduate studies in History, following both the research and teacher-training tracks. On 15 July 2015, he graduated with a thesis entitled *The Cazin Uprising as an Indication of the Character of the Federal People's Republic of Yugoslavia*, supervised by Professor Ivo Lučić, PhD. In 2013, he also enrolled in a graduate program in Communication Studies, specializing in Public Relations. He completed this program on 30 September 2016 with a thesis entitled *Franklin Delano Roosevelt's Geopolitics during the Second World War*, supervised by Assistant Professor Jelena Jurišić, PhD. In 2017, he enrolled in the postgraduate doctoral program in History at the University of Zagreb's Croatian Studies program. He defended his doctoral dissertation, *Yugoslav–Soviet Relations from 1947 to 1953 in the Context of the Cominform, as Reflected in Leading Yugoslav Newspapers*, on 5 December 2023, under the supervision of Wolfy Krašić. In addition to his academic studies, he completed a professional training program for office managers at the Institute of Management in Zagreb in 2020. He began his professional career as a history teacher at Eugen Kvaternik Primary School in Velika Gorica and as a public relations associate at Manjgura Ltd. (2016–2017). Since 2018, he has been employed at the Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, where he has held various professional positions in the offices of the Head of Department and the Dean. Since the 2021/2022 academic year, he has been affiliated with the Department of History, where he contributes to teaching. On 23 May 2024, he was appointed Assistant Professor in the humanities, in the field of history. He is a member of both the Department of History and the Department of Communication Studies, and also teaches in the Department of Demography and Croatian Diaspora. He has served as Assistant to the Rector for Career Development and Lifelong Learning and, during the 2024/2025 academic year, as Acting Vice-Dean for Career Development and Lifelong Learning. He is the secretary of the scholarly journal *Kroatologija* (A1A). He has received several awards and distinctions, including the international Polaris Award for Political Communication, which he won as a member of a team in the overall campaigns category.

His research interests focus on twentieth-century contemporary history, particularly the history of the Cold War, international relations and geopolitical processes, with special attention to Yugoslavia's political, social and international position.

He also researches media history and the role of the press and other media in shaping political discourse and public opinion, bringing historiographical and communication studies approaches into dialogue. Danijel Jurković is listed in the Croatian Scientific Bibliography (researcher ID: 409403).

Dr. phil. Beáta Katrebová Blehová

She obtained a PhD in History from the University of Vienna. She served as a University Assistant at the Institute of East European History, University of Vienna. Since 2018, she has been working at the Nation's Memory Institute in Bratislava, within the Department of Science and Education. She is a member of the Advisory Board of the Ludwig Boltzmann Institute for War Consequences Research (Austria) and holds a scientific degree IIa from the Slovak Academy of Sciences. She is a member of the editorial board of the scientific journals *Slovak Studies* (Rome) and *Slovenský časopis historický* (Bratislava). From 2025, she will participate in the FWF project of the University of Graz: Austria's Eastern Trade from Cold War Détente to EU Accession, 1963–1995. Main research fields: Slovak diaspora and migrations during the Cold War, anti-Communist resistance, Communist State security in former Czechoslovakia, and the Slovak diaspora Recent publications: ed.: *Churches and Religious Associations Behind the Iron Curtain. From the Hungarian Revolution to the Prague Spring (1956–1968),* Vienna: LIT, 2026, 219 pp. (Osteuropa / Eastern Europe, vol. 20); "The Slovak Diaspora and the Slovak Question during the Cold War" in: *Nuova Storia Contemporanea,* vol. 21, no. 2, 2022, pp. 45– 65; "Anti-Communist Broadcasting and Slovak Catholic Diaspora in the Context of the Post- War Pontificate of Pius XII: Vatican Radio and Radio Free Europe" in: *Journal of Modern and Contemporary Christianity,* vol. 5, nr. 1, April 2026, pp. 115-136. DOI 10.30687/JoMaCC/2785-6046/2026/01/001.

Prof. Evelina Kelbecheva, PhD

Evelina Kelbecheva is a Professor Emerita of History at the American University in Bulgaria (AUBG), where she taught from 2011 to 2025, and currently serves as Director of the Foundation for the Commemoration of the 100th Anniversary of the St. Nedelya Cathedral Assault in Sofia. She holds a PhD in History and History of Culture from the Bulgarian Academy of Sciences (1989), as well as an MA in History (with a minor in French Literature)

and a BA in Archaeology from Sofia University. Throughout her academic career, she has held prestigious fellowships and visiting positions at the Woodrow Wilson International Center for Scholars, the University of California, Irvine (Fulbright Visiting Fellow), Yad Vashem's International School for Holocaust Studies, and the Centre for Advanced Study Sofia, and was a Jean Monnet Chair holder (2002–2005). Her main research interests include cultural identities in the Balkans, Bulgarian history and culture in a European context, the social and cultural history of Eastern Europe, and myth-making and falsifications in history.

Ivan Kozlica, M.Sc.

Ivan Kozlica was born in Sinj in 1958. He completed primary school in Velić, secondary school in Sinj, and studied at the Faculty of Political Science in Zagreb. He also graduated from the "Ban Josip Jelačić" War College of the Croatian Armed Forces. He earned a master's degree in modern Croatian history through the postgraduate program at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb.

He has volunteered in the Homeland War since 1990. In recognition of his service during the war, he received the Order of the Croatian Trefoil, the Order of the Croatian Interlace, the Homeland War Memorial Medal, the Homeland Gratitude Memorial Medal (twice), and the "Bljesak" Medal. He served as an officer in the Croatian Army, attaining the rank of major. He is the author of the following books: Krvava Cetina: Masovni pokolji u cetinskome kraju i Poljicima u Drugome svjetskom ratu [The Bloody Cetina: Massacres in the Cetina Region and Poljica during the Second World War] (2012); Markovića jama: Partizanski zločin u Aržanu i Podima 1944. [Marković Pit: A Partisan Crime in Aržano and Poda in 1944] (2014); Alka u politici, politika u Alki: Sinjska Alka i ratovi dvadesetog stoljeća [The Alka in Politics, Politics in the Alka: The Sinj Alka and the Wars of the Twentieth Century] (2014); Vrličko pitanje: Vrlika u žrvnju velikosrpske politike [The Vrlika Question: Vrlika in the Grip of Greater Serbian Politics] (2015); and Fra Mijo Kotaraš, cetinski Orao [Friar Mijo Kotaraš, the Eagle of the Cetina] (2026). He has presented at several scholarly conferences on wartime victims, organized by the Trilj Cultural Society, the Croatian Victimology Society, and the Croatian Bishops' Conference. He has also written numerous articles on wartime victims for Triljski most, Cetinska vrila, Hrvatski tjednik, Sisački tjednik, Hrvatska revija, Mi, Hrvatsko slovo, and other publications.

Professor Mark Kramer, Ph.D.

Mark Kramer is Professor and Director of Cold War Studies at Harvard University and a Senior Fellow of Harvard's Davis Center for Russian and Eurasian Studies. In addition to teaching international relations and comparative politics at Harvard, he has taught as a visiting professor at Yale University, Brown University, Aarhus University in Denmark, and American University in Bulgaria, where he was the Panitza Distinguished Professor. Originally trained in mathematics at Stanford University, he went on to study International Relations as a Rhodes Scholar at Harvard University and an Academy Scholar in Harvard's Academy of International and Area Studies.

Associate Professor Wollfy Krašić, PhD

Wollfy Krašić (born 1988) is an Associate Professor in the Department of Demography and Croatian Diaspora at the Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb. His research focuses on the activities of the Croatian political emigration, domestic resistance, and intellectual opposition to the Yugoslav communist regime, as well as labor migration from communist Yugoslavia. In addition to teaching in the integrated degree program in Demography and Croatian Diaspora, he teaches in the doctoral program in History. He currently serves on the editorial boards of two scholarly journals: *Kroatologija: Journal of Croatian Culture* and *Obnova: Journal of Culture, Society and Politics*. To date, he has published four scholarly monographs and more than 30 scholarly articles, and has co-edited two essay collections.

Bilyana Lyubomirova Kotsakova, LL.M.

Bilyana Lyubomirova Kotsakova is a jurist and civic activist currently serving as Head of the Education, Culture, Sports, and Social Activities Department at Lozenets District, Sofia Municipality (Bulgaria), and as a Member of the Board of Directors of the Platform of European Memory and Conscience. She holds a Master of Laws (LL.M.) from South-West University "Neofit Rilski" (1997) and a Master of Laws (LL.M.) in European Union Law from Sofia University "St. Kliment Ohridski" (2011), and is also a certified mediator. Prior to her current role, she served as Deputy Mayor of Krasno Selo District, Sofia Municipality (2019–2021), and practiced for 21 years as an Attorney-at-Law and member of the Bar Association

(1998–2019), specializing in litigation, legal representation, and the management of international investment projects. Her main research and professional interests focus on local government and public administration, the legal frameworks of totalitarian and cultural heritage, human rights, and European Union law.

Martina Miljak, MEd in Geography Education; MA in Communication Studies; MA in Demography and Croatian Diaspora

Martina Miljak is a PhD candidate in the doctoral program *Geography: Space, Region, Environment, Landscape* at the Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb. She completed a teacher-training program in Geography at the same faculty, earning a Master of Education in Geography in 2012. In 2026, she completed programs in Demography and Croatian Diaspora and Communication Studies at the Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, earning master's degrees in both fields. She is affiliated with the Department of Demography and Croatian Diaspora at the Faculty of Croatian Studies as an appointed professional associate. Her research primarily focuses on the Croatian population of Bosnia and Herzegovina, with particular interest in Croatian emigration and Croatian political emigration.

Dominik Neferanović, MA in History

Dominik Neferanović was born in Osijek on 12 August 1999 and spent his early years in Vukovar, where he completed primary school and a language-focused secondary school. He went on to study History at the Catholic University of Croatia, completing both the undergraduate and graduate programs.

In September 2023, he earned his master's degree in History after defending his thesis, The Holy See's Ostpolitik and the Restoration of Diplomatic Relations with Yugoslavia (1960–1970), supervised by Professor Miroslav Akmadža, PhD. He received a scholarship from the Catholic University of Croatia for the 2022/2023 academic year. His research focuses on contemporary Croatian history, particularly the period after 1945.

In the 2024/2025 academic year, he enrolled in the postgraduate program in History at the University of Zadar. His doctoral research examines Intellectual and Political Activity between Socialist Yugoslavia and the Emigration: Mirko Vidović and the Yugoslav System of Surveillance and Repression, under the supervision of Assistant Professor Branko Kasalo, PhD.

Professor Ante Novokmet, PhD

Professor Ante Novokmet, PhD, is a Full Professor at the Chair of Criminal Law Sciences and Vice-Dean for Development and Operations at the Faculty of Law Osijek. He has authored and co-authored numerous articles on criminal procedure, comparative criminal law, European Union criminal law, victims' rights, and the protection of human rights in criminal proceedings. He has undertaken research visits on several occasions at the Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law in Freiburg, Germany. He is a member of the Executive Board of the Croatian Association for Criminal Sciences and Practice, the Croatian Association for European Criminal Law, and the International Association of Penal Law (Association Internationale de Droit Pénal, AIDP), and is an associate of the Croatian Academy of Legal Sciences.

Professor Tunjica Petrašević, PhD

Tunjica Petrašević was born on 2 March 1980 in Slavonski Brod, where he completed his secondary education at Matija Mesić General Grammar School. He graduated from the Faculty of Law Osijek in 2003 and earned his PhD in European law from the Faculty of Law, University of Zagreb, in 2011. During his career, he undertook professional training as a trainee at the Court of Justice of the European Union in Luxembourg (2010) and as a researcher at the University of Linz (2010).

He began his career as a trainee at the State Administration Office in Virovitica-Podravina County and as a volunteer at the Municipal Court in Virovitica. Since 2006, he has been employed at the Faculty of Law Osijek, where he has progressed through the academic ranks and was appointed Full Professor of European Law in 2023. At the Faculty, he has served as Chair of the Department of European Law, Vice-Dean (2014–2019), and Dean (2020-2024). In May 2024, he was re-elected Dean for a term running until 2027.

He has also held a Jean Monnet Chair and participated in numerous European projects. Alongside his academic career, he has been active in public life: he served as an external member of the Croatian Parliament's Committee on European Affairs (2021–2024) and as a member of the Osijek City Council (2021–2025). He currently serves as a member of the Osijek-Baranja County Assembly and of the Governing Council of the Academy of Social Welfare.

Veronika Petrašević, LL.M.

Veronika Petrašević was born in Osijek on 14 April 1997, where she completed her secondary education at the Jesuit Classical Gymnasium. In 2021, she graduated from the Faculty of Law at Josip Juraj Strossmayer University of Osijek with a grade-point average of 4.561, earning a law degree. During her studies, she received four Dean's Awards for academic excellence and the Rector's Award for a seminar paper.

Since 2023, she has been pursuing doctoral studies at the Faculty of Law Osijek. Her research focuses on European public law, particularly the protection of fundamental rights before the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union. Since 1 May 2026, she has been a teaching and research assistant in European Public Law at the Faculty of Law, Catholic University of Croatia, in Zagreb. From 2021 to 2026, she worked as a teaching and research assistant in the Department of Constitutional and European Law at the Faculty of Law, Osijek.

In 2023, she undertook professional training at the Brussels office of Tomislav Sokol, Member of the European Parliament. In 2022, she worked at the Tax Administration in Osijek. She is the technical editor of the ECLIC conference proceedings and a member of the organizing committees of the international ECLIC Predoctoral conference and the conference of the Croatian Academy of Legal Sciences. She has presented her research at scholarly conferences in Croatia and abroad.

She has authored and co-authored several scholarly and professional publications. Her most recent works include: Sudar, V.; Mišević, S., "Freedom of Speech and Democracy in Europe: Legal Challenges and Institutional Responses," *ECLIC*, vol. 9, 2025, pp. 21–41.; Petrašević, T.; Mišević, S.; Sudar, V., "The Application of Directive 2006/112/EC on the Common System of Value Added Tax in Tax Proceedings in the Republic of Croatia," *Harmonius*, vol. 13, 2025, pp. 254–272.; Petrašević, T.; Duić, D.; Sudar, V., "The European Health Data Space as a

Solution to Public Health Challenges?", *Scientific Symposium of Slavonia and Baranja*, Croatian Academy of Sciences and Arts, 2025, pp. 539–556.; Petrašević, T.; Duić, D.; Sudar, V., "The Right to Linguistic Diversity in the European Union," in: Kordić, Lj. (ed.), *Language(s) and Law*, Faculty of Law Osijek, 2023.; Musa, A.; Petrašević, T.; Sudar, V., "Transposition of the EU Directives in Croatia: Infringe or Not to Infringe, That Is the Question!", *NISPAcee e-Proceedings*, 2023. Her native language is Croatian. She has an upper- intermediate command of English (B2) and a basic command of German (A2).

Assoc. Prof. Sandro Scansi, PhD

Sandro Scansi was born in Zagreb in 1985 to a family with roots in Parma, Bergamo, and Brescia, and grew up in Imola (Bologna). After completing his classical secondary education in Zagreb, he earned a degree in Philosophy and Croatian Studies from the Faculty of Croatian Studies in 2009 and a PhD in Logic from the Faculty of Humanities and Social Sciences at the University of Zagreb in 2013.

He has worked as a software engineer specializing in Python, a data scientist, and subsequently a manager at A1 Telekom. Since 2017, he has been a lecturer at the Faculty of Croatian Studies, where he was promoted to associate professor in 2023. He heads the Informatics Section of the Academia de ła Łengoa Veneta.

His research interests include artificial intelligence, political philosophy, and the Venetian language and culture. He is a native speaker of Italian and Croatian and is proficient in English and Venetian. He is a member of the Association for Political Theory, the Croatian Philosophical Society, and the Croatian Hunting Association.

Dr. Corina Snitar, PhD

Iearned my PhD in Central and Eastern European Studies in 2019 from the University of Glasgow. My thesis, which examined the 1956 student protest in Timisoara, was published in the Harvard Cold War Studies Book Series by Lexington Books in 2021. During my PhD studies, I worked on a book project that examined women's experiences of repression in the Soviet Union and Eastern Europe, published by Routledge in 2018. I also contributed to volumes on life under Communism and the student movement, edited by the Institute for

Studying the Communist Crimes and the Memory of Exile (Romania) and the Institute of National Remembrance (Poland).

Assistant Professor Tomislav Sokol, PhD

Tomislav Sokol was born in Zagreb in 1982. He graduated in law from the Faculty of Law, University of Zagreb, in 2006, *magna cum laude*. In 2009, he earned an LL.M. in European Union law from the Catholic University of Leuven (KU Leuven) in Belgium, also *magna cum laude*. He received his PhD from the same university in 2014, defending a dissertation on the freedom to provide cross-border healthcare services in the EU and its impact on national health insurance systems. He is currently serving his second consecutive term as a Member of the European Parliament.

Associate Professor Vladimir Šumanović, PhD

Vladimir Šumanović is an Associate Professor in the Department of History at the Faculty of Croatian Studies. Born in Zagreb in 1988, he completed his secondary education at the Classical Gymnasium. He has been employed at the Faculty of Croatian Studies since 2017, where he teaches courses in contemporary Croatian and world history.

His research focuses on contemporary Croatian history, particularly the Second World War in the territory of the former Yugoslavia. He has published scholarly articles on these subjects in Croatian and international history journals, presented at numerous academic conferences, and participated in several television programs. Together with Associate Professor Vlatka Vukelić, PhD, he co-authored *Četničke postrojbe u službi Nezavisne Države Hrvatske* [*Chetnik Units in the Service of the Independent State of Croatia*], published by Školska knjiga in 2021. He is also the editor of the conference proceedings *Komunistički zločini 1* and *Komunistički zločini 2* [*Communist Crimes 1* and *Communist Crimes 2*], published by the Faculty of Croatian Studies.

Barbara Vlahović, MA in Media Studies

Barbara Vlahović was born in Dubrovnik on 10 March 1994 and attended the Sports Gymnasium there. In 2015, she completed her undergraduate studies in Media and Society at the University of Dubrovnik. In 2017, she completed a graduate program in Media at the same university, defending a thesis entitled "The Influence of Croatian National Print Media on the Social Perception of Terrorism" and earning a master's degree in media studies. In 2023, she enrolled in the doctoral program in History at the Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb. Her research focuses on the contemporary history of Dalmatia, particularly the Second World War.

Associate Professor Vlatka Vukelić, PhD

Vlatka Vukelić was born in Sisak in 1979, where she completed her secondary education at a general gymnasium. She graduated from the Croatian Studies program at the University of Zagreb and has worked in its Department of History since 2004. In 2011, she defended her doctoral dissertation, *Povijest sustavnih arheoloških istraživanja u Sisku od 16. stoljeća do 1941. godine* [*A History of Systematic Archaeological Research in Sisak from the Sixteenth Century to 1941*]. She teaches at undergraduate, graduate, and doctoral levels at the Faculty of Croatian Studies. She has served as Head of the Department of History and, for several years, has directed the doctoral program in History. She has published three monographs: *Blago rijeke Kupe: Arheološka istraživanja Kupe kod Siska prije 1. svjetskog rata* [*The Treasures of the Kupa River: Archaeological Research on the Kupa near Sisak before the First World War*] (Archaeological Museum in Zagreb, Zagreb, 2012); *Obitelj Colussi u Sisku* [*The Colussi Family in Sisak*] (Sisak City Museum, Sisak, 2011); and *Četničke postrojbe u službi Nezavisne Države Hrvatske* [*Chetnik Units in the Service of the Independent State of Croatia*] (Školska knjiga, Zagreb, 2021). She has edited several collected volumes and publishes scholarly articles in Croatian and international journals. She contributes to the organization of, and presents at, scholarly and professional conferences, particularly on topics that shed light on historical controversies in twentieth-century Croatian history. She has also led research projects.

Her principal research interests include the social, economic, military, political, and cultural history of Sisak and the wider Sisak-Moslavina County, as well as the history of northwestern Croatia. Her research draws on archival materials held at the Archaeological Museum in

Zagreb, the Croatian Academy of Sciences and Arts, the Croatian State Archives in Zagreb, the State Archives in Sisak, and the Conservation Department of the Ministry of Culture in Zagreb. Much of her research focuses on archaeological field surveys and the identification of specific urban complexes, an undertaking that requires expertise across several disciplines. Through both her research and teaching, she seeks to develop a broader understanding of Romanization and its legacy across all aspects of life in southern Pannonia, while also tracing the historical processes that shaped national and political identity and Croatia's economic and political development. Her research also addresses humanitarian crises and social vulnerability during the interwar period, as well as the broader social and political circumstances of the Second World War. She is involved in research and public-awareness initiatives concerning the consequences of the Homeland War and the number of child victims. She also has a strong scholarly interest in communist crimes in the Republic of Croatia, which she regards as an important subject for the healthy development of Croatian society, the future direction of Croatian historiography, and the development of appropriate, factually reliable curricula.
She is listed in the Croatian Register of Scientists under identification number 273110.

Lucija Zadro, MA in History

Lucija Zadro was born in Zagreb in 1998, where she completed her primary and secondary education. In 2022, she graduated in History from the Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb, where she is currently pursuing a PhD in History. Since September 2024, she has worked as a teaching and research assistant in the Department of Security and Intelligence Studies at the University of Defense and Security "Dr Franjo Tuđman." Her research focuses on contemporary Croatian military and political history, particularly the Homeland War.

INTERNATIONAL RESEARCH CONFERENCE
THE IMPORTANCE OF EUROPEAN REMEMBRANCE FOR THE FUTURE OF EUROPE:
COMMUNIST CRIMES 4

Publisher
Faculty of Croatian Studies
Borongajska cesta 83d, Zagreb

For the Publisher
Assoc. Prof. Dario Vučenović

Editor
Assoc. Prof. Vlatka Vukelić

Technical Editor
Sanja Blažević

Prepress
Iva Ivančić

ISBN 978-953-8349-88-1